

AIGÜES MINEROMEDICINALS A LA SELVA

1840-1936

Recerca de la història de l'Amer Palatin

Narcís Junquera Cros
Institut Castell d'Estela d'Amer
2n.de Batxillerat
Tutor: Josep Brugada Gutiérrez-Ravé

ÍNDEX

1. Introducció.....	2
2. Situació.....	4
3. Aigües mineromedicinals a Amer. L'Amer Palatin.....	6
3.1 Els orígens. L'Associació d'Excursions Científiques.....	8
3.2 La iniciativa del doctor Pi i Gibert. 1898-1926.....	9
3.3 Josep Junquera Ruscalleda continua el negoci. 1928-1932.....	21
3.4 El Balneari Amer Palatin. 1927-1936.....	31
4. Aigües mineromedicinals a Santa Coloma de Farners.....	35
5. Aigües mineromedicinals a Sant Hilari Sacalm.....	44
6. Aigües mineromedicinals a Caldes de Malavella.....	55
7. Anàlisi final.....	67
8. Conclusions.....	72
9. Agraïments.....	74
10. Bibliografia.....	75
11. Annexos.....	76
11.1 Mapa de situació.....	77
11.2 Vocabulari.....	78
11.3 Documents de l'arxiu.....	80
11.4 Balnearis de Catalunya.....	86
11.5 Àlbum fotogràfic.....	89

EL PETIT PRÍncep I LA FONT

“-Bon dia –va dir el Petit Príncipe.

-Bon dia- va dir el venedor.

Era un venedor de pastilles perfeccionades que calmen la set.

Te n'empasses una cada setmana i ja no tens cap necessitat de beure.

- Per que ho vens, això?- va dir el Petit Príncipe.

És un gran estalvi de temps.-va dir el venedor- .

Els experts han fet càlculs. S'estalvien cinquanta-tres minuts cada setmana.

- I què es fa amb aquests cinquanta-tres minuts?

- Cadascú en fa el que vol...

-“Jo”, es va dir el Petit Príncipe, si tingués cinquanta-tres minuts per gastar, aniria caminant tranquil·lament cap a una font...”

SAINT-EXUPÉRY, Antoine de: *El Petit Príncipe*

INTRODUCCIÓ

L'objectiu d'aquest treball de recerca és estudiar l'aprofitament de les aigües minerals a la comarca de la Selva en el període comprès entre mitjans del segle XIX i fins a l'esclat de la guerra civil, però utilitzant com eix central el cas de *l'Amer Palatin*.

Per què aquesta estructura?. Sempre m'ha cridat l'atenció quan em parlen del balneari que existia a Amer, el meu poble i es deia *Amer Palatin*. Els avis sempre en parlen amb nostàlgia i amb molt bons records, però jo no he pogut ni conèixer l'edifici perquè quan vaig néixer ja havia estat enderrocat. S'hi afegeix també que sempre he sentit dir que el meu besavi en va tenir l'explotació de l'embotellament de l'aigua durant els anys 1929-1932. Tot fa que m'hagi proposat que es reconegui la importància que va tenir en el seu moment tant pel que fa a l'embotellament de l'aigua com el balneari i situar-lo dignament al costat dels altres casos que existien (i per sort encara existeixen) a la comarca de la Selva: Caldes de Malavella, Sant Hilari Sacalm i Santa Coloma de Farners. És per això que el treball té tres parts molt diferenciades:

- Primer he investigat i he fet recerca de tot el referent a *l'Amer Palatin* tant pel que fa a l'embotellament de l'aigua mineral com la posterior construcció i funcionament del balneari per poder escriure la seva història. He consultat àmpliament els documents que existeixen a l'Arxiu Municipal d'Amer: llibres d'actes i registre de matrícules industrials, el material que existeix al Museu Etnològic d'Amer i he conversat amb l'Antoni Domènech i Domènech que n'és un gran coneixedor i finalment he utilitzat els documents que per sort conserva la meva família i que crec que són els que aporten la informació més interessant i més veraç perquè mai s'havia estudiat.
- En segon lloc hi consta la informació referent a la resta de casos d'establiments de la comarca: Caldes de Malavella, Sant Hilari Sacalm i Santa Coloma de

Farners. Com que aquests ja tenen per sort molt ben documentada la seva història he cregut que seria més atractiu contactar amb una persona de cada poble que en fos coneixedora i a través de la conversa amb ells i els seus coneixements fer-ne tres relats.

- Finalment he realitzat una anàlisi de conjunt per trobar les semblances que existeixen i obtenir un resum final.

Per què aquest període?. L'inici és obligatori, correspon a mitjan segle XIX a causa de la progressiva revifalla econòmica de Catalunya que és quan torna sorgir la moda per les propietats curatives de l'aigua mineral. En concret s'agafa com a any de partida el 1840 data del primer establiment a Caldes de Malavella. El final el va marcar malauradament l'inici de la guerra civil l'any 1936. Tot i que l'embotellament de l'aigua i l'explotació de tots els balnearis continua després de la guerra ja no és amb el mateix sentit. L'embotellament es converteix en industrial i deixa aquesta característica sanitària i el turisme que va als balnearis ja no és el mateix és més de masses i perd la característica d'estar limitat a les classes socials benestants i elitistes.

SITUACIÓ

L'aigua és la més important de totes les substàncies minerals. El seixanta per cent del cos humà està format per aigua. És un element imprescindible perquè hi hagi vida.

A les comarques gironines hi trobem moltes fonts, l'aigua hi és abundant tant a la superfície com al subsòl. L'aprofitament de l'aigua ha estat d'ençà de l'època romana i en el decurs de la història molt important i ha fet evolucionar la societat.

Les característiques geològiques de la comarca de la Selva fan que l'aigua que brolla de moltes de les seves fonts sigui considerada mineromedicinal, i al llarg del temps s'han explotat aquestes qualitats. Situem ja en temps dels romans la primera utilització dels aspectes sanitaris d'aquesta aigua i són ells que fan prosperar els llocs on surt, sobretot si és aigua termal; és el cas de Caldes de Malavella. Així sorgeixen els primers banys i es creen edificis especials per gaudir-ne, les termes.

No serà però fins el període comprès entre la segona meitat del segle XIX i fins als anys trenta del segle XX que es recuperi aquesta moda a casa nostra, provocada principalment per la influència dels balnearis que es creen a França i al centre d'Europa. Podem dir que així neix un concepte nou: el turisme.

Aquest treball de recerca es situa en aquest període i a la comarca de la Selva i analitza l'explotació comercial d'aquesta aigua i aquest nou turisme que apareix per primera vegada. És un turisme molt diferent al de "masses" que estem acostumats avui dia i que s'inicia als anys seixanta del segle passat. És un turisme elitista i classista perquè quedava limitat a les classes socials més benestants i anava lligat a les cures de salut.

Històricament correspon a un període de molts canvis tan socials com polítics. Són els anys de la Renaixença, de la Setmana Tràgica, del regnat d'Alfons XIII, de la dictadura del general Primo de Rivera, de la proclamació de la República i finalment de l'esclat de la guerra civil (1936-1939).

“L’ajuntament d’Amer ha de procurar per la netedat del poble, cosa aquesta de tanta necessitat en aquesta Vila, per éser un punt de molta afluença de forasters en l’estiu i eser molt convenient fer-ho, en vista a l’higiene principalment a la plassa i carrers més concorreguts de vianants, demostrant així la pujanesa de nostre Vila en tots els aspectes; “

Josep Junquera Rusalleda, 3 d’octubre de 1933. Escrit adreçat a l’ajuntament d’Amer

agua de

ZIMER

Exquisita
agua de mesa

VÉNDESE
en las FARMACIAS

Y depositos de AGUAS MINERALES

W. J. Zimer
1900

AFFICHES PICHOT . PARIS COGNAC

AIGÜES MINEROMEDICINALS A AMER. L'AMER PALATIN

ELS ORÍGENS: L'ASSOCIACIÓ CATALANISTA D'EXCURSIONS CIENTÍFIQUES

L'Associació Catalanista d'Excursions Científiques amb seu a Barcelona va ser una entitat fundada l'any 1876 amb el propòsit de fer sortides per tal d'estudiar les riqueses de Catalunya sota els diferents aspectes científics, literaris i culturals. El 1890 es fusiona amb l'Associació d'Excursions Catalana i en sorgeix a Barcelona el Centre Excursionista de Catalunya que perdura fins avui.

L'any 1884, coincidint amb la moda que ens arriba des de França pel culte a l'aigua termal, l'Associació Catalanista d'Excursions Científiques i fruit d'una d'aquestes excursions de caire científic, va visitar la vall del Brugent i va certificar que de les fonts d'Amer, la del Pasteral i la del Colomer, brollaven aigües picants, magnesianes i sulfuroses, d'altres propietats balsàmiques i curatives que la gent del poble ja feia temps que aprofitaven sense intermediaris com a "aigua de boca".

Aquest és el punt de partida.

LA INICIATIVA DEL DOCTOR AUGUST PI I GIBERT 1898-1926

Inicis

August Pi i Gibert, conegut metge barceloní i gran emprenedor, mogut pel descobriment de l'Associació Catalanista d'Excursions Científiques, arriba a la zona, i assessorat per l'amerenc Emili Riera, estudia les deus. Descarta la Font del Pasteral perquè té poc cabal d'aigua i de seguida posa el seu interès en la coneguda per la gent de la zona com "Font Picant del Colomer" o "Font pudosa" situada a l'extrem nord-oest de la vall d'Amer, la zona més obaga i humida on es concentren la majoria de fonts.

El doctor Pi compra al Sr. Josep Colomer Sallent els terrenys on està situada aquesta font picant del Colomer per tal d'aixecar-hi una fàbrica que permeti embotellar i comercialitzar aquesta aigua minero-medicinal que tanta demanda té a la ciutat de Barcelona.

La primera referència que trobem del negoci és un cartell de l'any 1900, obra del cartellista Manuel Feliu de Lemus i editat per Afiches Pichot de Paris Cognac. El nom comercial que utilitza en llengua castellana, és "Agua de Amer".

Tot i tenir aquesta referència del cartell de 1900, l'aigua no és declarada d'utilitat pública fins el 1903. I consultant les actes de les sessions plenàries de l'ajuntament d'Amer d'aquest període hi trobem que durant molts anys van tenir lloc fortes disputes entre l'ajuntament (a través de les queixes dels veïns) i el Sr. Colomer primer i després amb el Sr. Pi i Gibert per la servitud pública d'una aigua que fins aquell moment es podia agafar lliurement.

August Pi Gibert amb Emili Riera i les seves esposes a la zona del Pasteral quan buscaven deus d'aigua.

Conflictes per la servitud pública de l'aigua picant

El 12 d'octubre de 1898 apareix a les actes de les sessions plenàries de l'ajuntament d'Amer la primera dada del litigi que l'ajuntament de la vila té amb el Sr.Colomer Sallent perquè priva de l'ús públic de la font picant de la seva propietat als veïns d'Amer. A partir d'aquesta data trobem nombroses anotacions referents a aquest conflicte. Els primers anys hi consta el Sr.Colomer a partir de 1909 s'esmenta ja el Sr.Pi i Gibert.

12 de març de 1908: el Sr.Jaume Carreras Collelldemont demana obrir expedient al Sr.Colomer perquè pagui les costes del plet sobre l'ús públic de l'aigua picant.

23 de maig de 1908 (foli 38): es demanen al Sr.Colomer 644,40 pessetes en concepte de depeses judicials.

9 d'abril de 1908 (foli 34): l'alcalde Sr.Gaspar Giralt renúncia a ser instructor de l'expedient contra el Sr.Colomer perquè li comporta molta feina i demana que se n'ocupi un altre regidor.

15 de setembre de 1909: els senyors Joan Bustins, Francisco Espinet, Pere Buxó i varis veïns demanen la conservació de l'aigua picant que està explotant el Sr. Pi i Gibert com a servei públic.

12 de febrer de 1910: es recupera l'expedient contra el Sr. Colomer del setembre de 1908 per tal que es reclamin al Sr. Colomer les despeses judicials que encara no ha pagat. També decideixen nomenar al Sr. Juli Piferrer Gaia advocat del nou litigi que ara ten amb el Sr.Pi Gibert pel mateix tema de servitud de l'aigua picant.

13 de setembre de 1911: diversos veïns presenten una nova queixa per tal que l'ajuntament ordeni al Sr.Pi i Gibert que no tanqui la servitud pública de l'aigua picant del Colomer i que restableixi la font del seu establiment i no privi la lliure extracció d'aigua a la gent d'Amer.

11 d'octubre de 1911: s'informa que el Sr.Pi i Gibert ha presentat un recurs contra l'acord de l'ajuntament que fixa que els veïns puguin agafar l'aigua picant amb llibertat.

15 de novembre de 1911: es comunica que ja s'ha rebut formalment la demanda que el Sr.Pi ha interposat contra l'ajuntament al jutjat de primera instància. Els membres de l'ajuntament debaten el tema i prenen els següents acords:

Primer: *“oponerse enérgicamente a las pretensiones del Sr.Pi i Gibert y mantener los derechos que dicho señor pretende vulnerar y recuperar el manantial público que cegó sin derecho alguno”*.

Segon: *“para dichos fines”* es dóna poders al procurador Sr.Narcís Batlle i en segon lloc al Sr. Francesc Salvatella.

9 d'abril de 1912: el procurador Sr.Salvatella demana fons a l'ajuntament d'Amer (300,00 pessetes) pel plet contra el Sr. Pi i Gibert.

14 de maig de 1912: el procurador demana més fons .

27 de juny de 1912: finalment es signa un contracte entre l'ajuntament d'Amer i el Sr.Pi i Gibert que conté els següents punts:¹

Primer: *“el Sr.August Pi i Gibert concede el derecho a todos los vecinos de esta villa de utilizar en bebida y retirar para el consumo de cada familia tres litros de agua para cada una con la expresa condición de que esta cantidad de agua no pueda ser objeto de comercio bajo ningun concepto. Los vecinos podran usar este dercho des de las ocho a la nueve de la mañana y de cuatro a cinco de la tarde”.*

Segon: *“el Ayuntamiento de Amer y en su representación el Alcalde se obliga hacer cumplir este acuerdo a los vecinos y si por cualquier circunstancia se incumpliera, el Sr.Pi i Gibert se reserva el derecho a retirar la autorización”*

Tercer: *“este contrato se hace por el termino de un año y se entiende tácitamente prorrogado por otro año mientras cualquiera de las dos partes no avise a la otra de la interrupción”.*

Quart: *“el precio de este arrendamiento es de veinticinco pesetas que el Ayuntamiento de Amer pagará antes de finalizar cada año”.*

La nova font picant en els seus inicis quan ja estava construïda la primera fàbrica.

¹ Informació al document 5 dels annexos.

Declaració d'utilitat pública de l'aigua i característiques

El 20 de març de 1903 és declarada aigua d'utilitat pública pel Reial Ordre.

Es descriu que l'aigua prové d'un terreny amb molta pissarra i argilós i emergeix a 16° centígrads i dóna un rendiment de sis litres per minut.

Tot i ser coneguda com "font picant" fan constar que prefereixen que sigui coneguda com "Palatin" perquè deixa un gust fi al paladar.

En fa l'anàlisi el Dr. Calvet. Director del laboratori químic municipal de Barcelona i descriu que cada litre d'aigua conté:

- *Bicarbonat càlcic: 0,163988mg*
- *Bicarbonat magnèsic: 0,011520mg*
- *Bicarbonat sòdic:0,012690mg*
- *Sulfat càlcic:0,015000mg*
- *Sulfat magnèsic:0,031000mg*
- *Clorur sòdic:0,041000mg*
- *Síllice:0,010000mg*
- *Alúmina:0,008000mg*
- *Ferro: indicis*
- *Matèria orgànica: indicis*
- *Residus insolubles i pèrdues:0,006000mg*
- *Anhídrid carbònic:300c.c.*
- *Oxigen: 4 c.c.*
- *Nitrogen:16 c.c.*

Bacteriològicament pura

El Dr.Rodés, de la Reial Acadèmia de Cirurgia i Medicina de Barcelona analitza la "radiactivitat" i obté 152volts hora/litre i té una durada des del moment de ser embotellada de 29 dies.

DECLARADA DE UTILIDAD PÚBLICA POR REAL ORDEN DEL 20 DE MARZO DE 1909

AGUA MINERO-MEDICINAL

AMER PALATIN

(REGISTRADO)

Fuente piñete de Amer (Gerona) - Bicarbonato-sódica ácido-carbónica

Específico natural contra las dispepsias. La más ligera que se conoce: 29 centigramos de residuo seco por litro (Escala 50 centigramos)

RADIATIVA

152 voltios hora-litro según el Dr. Oliver Rodés de la Real Academia de Medicina y Cirugía de Barcelona

Favorece la digestión y activa las funciones renales; elimina los residuos de la nutrición evitando con su uso prolongado, la aparición de las diversas manifestaciones reumáticas. Estimula el trabajo del hígado y facilita el funcionamiento intestinal, siendo por lo tanto indicadísima para combatir el estreñimiento. Y se recomienda además, como curativa, de la *farinagitis crónica* de los fumadores.

NO TIENE CONTRAINDICACIÓN ALGUNA

VENTA EXCLUSIVA LABORATORIOS IBERO-AMERICANOS

Barcelona: TEL. 972 G.
REUSE TEL. 188

Analisis practicado por el Doctor Galzer, Director del Laboratorio Químico Municipal de Barcelona, etc. y por el Laboratorio Nacional de Cuba.

Un litro de agua contiene:

Bicarbonato cálcico	0,00088
" magnésico	0,00150
" sódico	0,00050
Sulfato cálcico	0,00000
" magnésico	0,00000
Cloruro sódico	0,00000
Silice	0,00000
Alumina	0,00000
Sierro	0,00000
Materia orgánica	0,00000
Residuo insoluble y pérdidas	0,00000

Gases disueltos:

Ácido carbónico	100 c.c.
Oxígeno	4 c.c.
Nitrógeno	16 c.c.

Bacteriológicamente pura
según análisis del Doctor D. Ricardo Merges, Profesor Auxiliar de la Facultad de Medicina de Barcelona.

Té les següents accions curatives:

1. Té molt poca mineralització: suposa una acció local anestèsica de l'aparell digestiu. També la fa indicada per a l'anorèxia, l'atonía digestiva i l'estrenyiment i l'apendicitis crònica. Aquest efecte sedant també va bé per a les faringitis cròniques dels fumadors perquè lubrica la mucosa i és molt útil per als vòmits.
2. La "radiactivitat": aquest component la fa recomanable per a les malalties ulceroses i de l'aparell digestiu.
3. L'àcid carbònic fluix que conté ajuda a les fibres del cor i els vasos sanguinis.
4. Acció remineralitzadora: poques aigües tenen tan assimilables les quantitats de sals de calç i magnesi. Aquesta característica la fa molt bona per a totes les cardiopaties, les afeccions renals, artritis, reumatisme, gota.
5. Desassimilació: millora el raquitisme, l'osteomalàcia, "cloroanèmies" i "estados consuntivos".
6. Té bicarbonat càlcic que va molt bé con antiparasitari del tub digestiu.
7. No té contraindicacions

La descripció acaba amb un resum que confirma com podem veure que ho cura gairebé tot:

“Después de todo lo dicho, podemos sintetizar las indicaciones del Agua de Amer Palatin diciendo: que es el agua de bebida ideal, por su sabor, exquisito, acción tónica y estimulante sobre el tubo digestivo, por sus propiedades remineralizadoras del intercambio celular, fomentando el equilibrio del metabolismo orgánico y por ende de todas las funciones de la vida. Como corolario de lo dicho se desprende el hecho de que el Agua Amer Palatin no tiene, como suelen tener la mayor parte de las aguas minerales, contraindicación alguna.

Doctor Pi i Gibert

Barcelona, 1 de enero de 1916”

La fàbrica embotelladora

La producció d'aigua embotellada es va començar a realitzar en un petit edifici situat al costat d'on brollava l'aigua picant i pràcticament davant del riu Brugent en el terme del municipi d'Amer.

Es té constància per fotos de l'època que tot el procés es feia a mà. Una de les primeres treballadores va ser la Rita Masachs Comas, veïna del Mas Fusica del municipi d'Amer, situat a poca distància de la fàbrica.

Aquesta primeres ampolles que van sortir d'Amer, seguint el mateix procés de les altres poblacions, es venien a les farmàcies i es solien enviar a metges sobretot de Barcelona perquè en fessin propaganda als seus clients. Com que el destí era lluny es protegien les ampolles amb palla i es posaven dins caixes de fusta.

Per tal de situar en quin moment comença l'embotellament de l'aigua de la font picant del Colomer he consultat els llibres de matrícules industrials que es conserven a l'Arxiu Municipal d'Amer. La primera anotació la trobem al llibre de l'any 1910. Hi consta el cobrament d'una taxa de 65,76 pessetes al Sr. August Pi i Gibert per "*un aparato gasificador para elaborar hasta 100 botellas diarias*". Aquestes inscripcions es van repetint any rere any fins el 1926.

La Rita Masachs, una de les primeres treballadores tapant manualment les ampolles.

Un aparell gasificador per a 100 ampolles diàries

Va ser una sorpresa descobrir que ja el 1910 s'utilitzava una aparell per posar gas a les ampolles. L'anomenen "un aparato jacquat". D'entrada semblaria que el gas natural amb què brolla aquesta aigua no fes necessari afegir-ne més. Aquesta no era la seva utilitat, el gas s'injectava a les ampolles per tal d'evitar evitar que els components que porta precipitessin. El gas carbònic afegit elimina les impureses i permet conservar l'aigua més dies neta dins l'ampolla.

El pagament de la taxa per aquest aparell apareix ininterrompudament al llibre de matrícules industrials de l'ajuntament d'Amer entre el 1910 i el 1936.

Els aiguats de Sant Miquel

La proximitat de la fàbrica embotelladora d'aigua picant al riu Brugent (les fotos que es conserven la situen a pocs metres de l'era que feia la riera) la convertia en molt vulnerable a les crescudes que la riera d'Amer té sobretot a la tardor.

A les actes municipals trobem una instància de l'1 de gener de 1914 en la qual el Sr. August Pi i Gibert, veí de Barcelona, sol·licita permís a l'ajuntament d'Amer per a realitzar obres de defensa del riu arran dels greus aiguats que han tingut lloc.

El permís per arranjar la font picant se li concedeix el 27 de gener de 1914.

Per les dates podem suposar que aquests desperfectes els devia causar el famós aiguat que a l'època es va batejar amb el nom dels "Aiguats de Sant Miquel" perquè van tenir lloc el 29 de setembre de 1913.

Amb les fotografies que es conserven observem el gran mur que es va construir i que va passar a protegir la fàbrica de nous aiguats.

Construcció d'habitatges d'estiueig. Les colònies d'estiuejants

Entre la segona meitat del segle XIX i començaments del segle XX neix el nou fenomen de l'estiueig lligat amb les aigües termals. Tenia un caràcter elitista i classista ja que només hi podia accedir la societat benestant catalana. Aquest tipus de turisme va créixer a aquelles zones on ja hi havia un aprofitament de l'aigua mineromedicinal i a més de tenir una característica sanitària i mèdica també buscava el lleure. A la

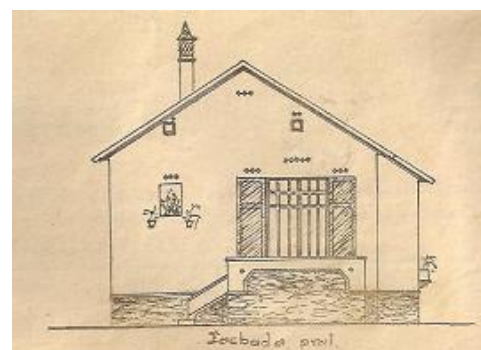
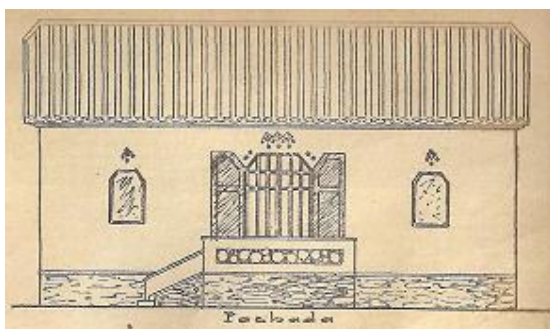
comarca de la Selva en aquestes dates ja està funcionant a Caldes de Malavella, Sant Hilari Sacalm i Santa Coloma de Farners. A aquestes poblacions havien començat amb unes “cases de banys” que es van anar convertint en balnearis: a Caldes de Malavella els balnearis Soler i Prats i el Vichy Catalán, a Sant Hilari Sacalm el balneari de la Font Picant (Hotel Martín) i a Santa Coloma de Farners el balneari Termes Orion.

A Amer també tenim el mateix procés i allà on havia començat l'explotació de l'aigua embotellada de la font picant ara hi apareix un nou projecte que presenta el barceloní Sr. August Pi i Gibert.

Superats els problemes judicials i a mesura que devia anar consolidant el negoci de l'embotellament d'aigua, i seguint la moda que s'havia estès a les altres poblacions que tenien aprofitament d'aigües mineromedicinales, va decidir fer un pas més i construir una colònia d'estiuejants.

El 25 d'agost de 1915 se li concedeix al Sr. August Pi una llicència municipal per a la construcció d'un grup d'edificis per a fer-hi habitacions a les terres de la seva propietat i que són denominades “Font Picant” i estan assenyalades al plànol que presenta a l'ajuntament. El disseny el va realitzar l'arquitecte Eduard Balcells de Barcelona.

Sembla ser que aquest projecte no s'acaba realitzant i no serà fins entre els 1927 i el 1929, quan la propietat havia estat adquirida per un equip de metges francesos, que el projecte residencial va fer-se realitat.

Imatges dels xalets per vendre publicades al diari gironí “El Autonomista”.

El Tren d'Olot

Per a la consolidació dels nous nuclis d'estiueig que s'anaven construint fou molt important la construcció de la xarxa ferroviària que fou iniciada el 1895 i acabada el 1911.

La construcció del tren d'Olot a Girona va ajudar molt a la iniciativa del Sr.Pi i Gibert.

Per Reial Ordre de 18 d'abril de 1883 es concedeix a Domènec Puig-Oriol la concessió per a construir un ferrocarril que unís Girona i Olot. Els problemes econòmics de l'època van fer que el procés de construcció fou llarg. Comencen el 1893 i no es dona per completada tota la línia fins el 14 de novembre de 1911. En tots aquests anys trobem fins a cinc companyies diferents que van agafant les obres. La fallida el febrer de 1902 de la Banca Abaroa que era qui avalava la construcció en va fer suspendre les obres. Finalment el 1909 la Banca Arús-Garí es va fer càrrec dels deutes i es va poder completar l'obra fins a Olot..

L'entrada en servei dels diferents trams es la següent:

Data	Secció	Longitud (km)
13 de novembre de 1895	Amer-Salt	22,0 km
10 de gener de 1898	Salt-Girona	3,0 km
15 de maig de 1900	Amer-Les Planes d'Hostoles	3,0 km
10 de gener de 1902	Planes d'Hostoles-Sant Feliu de Pallerols	11,0 km
29 d'agost de 1911	Sant Feliu de Pallerols-Sant Esteve	10 km
14 de novembre de 1911	Sant Esteve-Olot	8 km

Per les dates podem assegurar que l'arribada del Sr. Pi i Gibert a Amer la devia facilitar la línia de tren que ja estava funcionant entre Girona i Amer.

Per documents publicitaris de l'època també sabem que el

1916 la Línia del Ferrocarril tenia un baixador ("l'apeadero de la font picant") a pocs metres d'on estava ja funcionant la fàbrica embotelladora i pràcticament davant d'on uns anys més tard es construiria el balneari *Amer Palatin*.

Aquesta parada del tren ajudava a l'arribada de gent a degustar l'aigua i facilitava l'enviament de les caixes amb les ampolles ja preparades.

La família Puigdemont Oliveras al baixador del tren davant de les escalinates que conduïen a l'Hotel Amer Palatin.

JOSEP JUNQUERA RUSCALLEDA CONTINUA EL NEGOCI. 1928-1932

Josep Junquera Ruscalleda

Josep Junquera Ruscalleda era el meu besavi. Va néixer al Mas la Jonquera d'Amer el 6 d'agost de 1882. Era el fill gran del matrimoni format per Joan Junquera Murat i Maria Ruscalleda Murat. Van tenir tres fills més: l'Antoni, la Mercè i la Pilar. La família Junquera viu a

Amer des de fa molts anys, tenim documents del segle XII, i hem estat sempre relacionats amb la casa de la Jonquera.

En Josep va quedar orfe de pares de ben petit, és per això que ell i l'Antoni, van passar a tenir com a tutor un oncle seu. Més endavant els van portar a un internat de Barcelona, la Salle Bonanova, on en Josep va estudiar-hi comerç i l'Antoni medicina.

Aquestes vivències dels primers anys de vida i la formació que devia rebre a Barcelona van fer que quan va tornar a Amer estigués molt preparat per agafar tots els temes familiars i comencés a posar en marxa tots els negocis que va tenir.

El 1903 es casa amb Consol Rigau Corredor, la filla del farmacèutic d'Amer, Narcís Rigau Fortet. D'aquest matrimoni en van néixer sis fills: la Maria Dolors (que va morir quan tenia 8 anys), en Narcís (el meu avi), la Pilar, l'Antoni, la Isabel i la Dolors.

Josep Junquera Ruscalleda va ser un home molt emprenedor. L'època que li va tocar viure és la de revolució industrial i s'hi va adaptar molt bé.

Al llibre de matrícules industrials de l'ajuntament d'Amer hi consta cada any anotat amb els següents negocis: indústria de manufactures de jute i blanquejat, empresa de

subministrament elèctric als pobles d'Amer, les Planes d'Hostoles i Sant Feliu de Pallerols, explotació d'una rajoleria, i la gestió de la planta embotelladora Amer Palatin durant tres anys.

La concessió

Per un dels documents de l'arxiu familiar sabem que el 29 de desembre de 1927 i per escriptura pública del notari de la Bisbal d'Empordà, Sr. Josep Maria de Mir Clapès li va ser concedida la concessió de l'explotació de la deu "Amer Palatin" per la "Sociedad Anónima Laboratorios Ibero-Americanos Punyed y Quiroga".

Tot fa suposar que amb la mort del Sr. August Pi i Gibert l'any 1926, els hereus devien vendre el negoci a aquesta societat de Barcelona que ja en tenien la venda en exclusiva tal i com apareix a les etiquetes impreses de les ampolles. També descobrim per una carta adreçada a la Diputació de Girona a finals de 1928 que Josep Junquera Rusalleda impulsa el negoci com si l'iniciés de nou, per tant és molt probable que estigués dos anys aturat.

Les dades de l'explotació de l'aigua mineral Amer Palatin

El comerç de l'aigua i la Diputació de Girona

La Diputació de Girona té una relació molt directa amb l'explotació de l'aigua mineral a terres gironines en aquesta època d'abans de la guerra civil. Sembla ser que les dificultats econòmiques que tenia per haver hagut d'assumir competències de l'estat van fer néixer una nova taxa que s'aplicava sobre la venda de cada ampolla d'aigua.

En concret s'obligava que totes les vendes d'aigües minerals de deu obtinguessin un certificat de qualitat de la Diputació (l'Amer Palatin la va tenir el 1901) i va establir una ordenança fiscal de cinc cèntims per litre d'aigua comercialitzat. Cada any es feia la liquidació empresa per empresa. Segons dades de 1931 les empreses de la Selva que

la paguen són: *Aigües mineromedicinales de Sant Hilari Sacalm, Manantial Sant Narcís de Caldes de Malavella, Agua Imperial, SA, Societat Anònima Vichy Catalán, Balneari Prats de Caldes de Malavella, Termas Orion de Santa Coloma de Farners i Amer Palatin.*

És a partir dels documents que la meua família ha conservat del pagament d'aquesta ordenança que es poden obtenir dades molt interessants.

Aquesta Ordenança es va publicar al B.O. extraordinari de 3 de novembre de 1927 i s'aplicava a les declaracions jurades del número d'ampolles d'aigua mineral i de taula extretes de deu de la província de Girona. Per a redactar aquestes declaracions regia la següent normativa naturalment per l'època escrita en Castellà:

- 1. Que la imposición provincial es de cinco céntimos de peseta por litro de agua mineral y de agua de mesa embotellada o expedida en envases y destinadas al consumo público por los propietarios o arrendatarios de los manantiales radicantes en esta provincia.*
- 2. Que cuando se utilicen envases de capacidad inferior a un litro y medio litro, se computarán tales botellas como de litro. Que igual criterio se aplicará para determinar la base de imposición cuando se utilicen otros recipientes o envases de mayor cabida.*
- 3. Cuando el agua mineral o de mesa se envases por medio de garrafs, se hará una bonificación de un 10%, que se deducirá del coste de arbitrio que corresponda.*
- 4. La declaraciones juradas deben ser presentadas a esta Intervención, dentro de los 15 días siguientes al trimestre vencido, a los efectos de la valoración y recaudación de la imposición provincial.*

A continuació es resumeixen les dades obtingudes a partir de les diferents declaracions:

Anys	Trimestre	Ampolles
1928	Primer	3.421 litres
1928	Total any	28.084 litres
1929	Tercer i quart	14.020 litres
1929	Quart	1.150 litres
1930	Tercer i quart	6.875 litres
1931	Primer	9.565 litres
1931	Segon	4.625 litres
1931	Tercer	1.250 litres
1931	Quart	300 litres
1932	Primer	475 litres

Els documents analitzats ens permeten veure el canvi polític que va tenir lloc a Catalunya durant aquest període. Els primers estan escrits en castellà i són de la “Diputación Provincial de Gerona”. Amb data 18 de maig de 1931 arriba el primer document en català de la Generalitat de Catalunya- Delegació de Girona.

Trobem també tot un seguit de cartes entre Josep Junquera Rusalleda i la Diputació en les qual es queixa que l'impost que ha de pagar li pot fer impossible continuar amb el negoci i argumenta que destina moltes ampolles a la publicitat. Val la pena reproduir-ne un paràgraf interessant:

“Ahora bien, como quiera que de prosperar la liquidación referida, el suscrito se vería precisado a dar por terminada la explotación del manantial “Amer Palatin” pasa a poner a la consideración de V.E. las observaciones oportunas y pertinentes, para que siendo tenidas en debida cuenta, pueda la misma ser reducida a sus justos y equitativos límites.

Es el caso, Exm.Sr., que el manantial “Amer Palatin” como es público y notorio, lleva escasamente dos años en explotación y ello significa hallarse en pleno periodo de desarrollo, organización y propaganda, única manera que existe para conquistar el mercado, dentro la organización comercial actual.

Pues bien, esta organización y propaganda encaminada a dar a conocer al público la bondad y excelencias de las aguas minerales del manantial “ Amer palatin” se consigue poniendo al alcance, gratuitamente, de las casas expendedoras de aguas minerales, médicos, farmacéuticos y cuantos en la difusión del consumo de agua mineral intervienen, del mayor número de botellas procedentes del manantial Amer Palatin”.

Así es que dentro el indicado periodo de desarrollo y propagación del agua mineral del manantial “Amer Palatin” lejos de obtenerse rendimientos, por el contrario supone la pérdida de un capital más que regular destinado solo y exclusivamente a la obtención de aquellos fines y de las 42.104 botellas expedidas figuradas en la liquidación de la Comisión Provincial, más de una tercera parte se sirven de regalo para propaganda”.

2

Els clients

En la descripció de les qualitats de l'aigua ja ha quedat molt clar que la consideraven, en aquesta època que estem estudiant, gairebé com un medicament perquè curava moltes malalties.

Els principals clients eren farmacèutics, metges i clients privilegiats que podien visitar els balnearis o fer-la portar a casa (sobretot a les grans ciutats com Barcelona on s'havia posat de moda)

L'Amer Palatin era enviada amb el “tren d'Olot” (fins Girona) a tot un seguit de metges de Barcelona que trobem relacionats en un document:

---

² Informació als documents 1-4 dels annexos

Lista de Entidades y Sres. Médicos a los que se suministra gratuitamente agua mineral del manantial "Amer Palatin" todos de la Ciudad de Barcelona.

Clinica del Remedio.....	2	Cajas mes.
Dr. Celis.....	4	" "
" Carulla.....	2	" "
" Morgas.....	1	" "
Dra. Cuadras.....	2	" "
Dr. Mir.....	1	" "
DR. Noguer.....	2	" "
" Portabella.....	1	" "
" Roca.....	1	" "
" Serradell.....	1	" "
" Saenger.....	2	" "
" Santifé.....	2	" "
" Vilardell.....	9	" "
" Quiroga.....	3	" "
" Pi y Gibert.....	2	" "
" Junquera.....	4	" "
" Rigan.....	2	" "
<u>Total.....</u>	<u>42</u>	<u>" "</u>

Amer 25 de Septiembre 1929.

Arxiu Municipal Amer.

La distribuci3 i vendes

S'ha conservat un conveni molt interessat amb la companyia " Salillas i Planas SA".

Que se'n destaquen les següents clàusules:

1. El senyor Josep Junquera concedeix l'exclusivitat de vendre l'aigua " Amer Palatin" a la companyia " Salillas i Planas SA" amb un contracte de 10 anys, amb la possibilitat d'allargar-lo més anys si les dues parts arriben a un acord.

2. "Salillas i Planas SA" es compromet a subministrar mensualment, al senyor Josep Junquera la següent quantitat de caixes d'ampolles de vidre d'1 litre:

- 200 caixes al més durant el primer any.
- 300 caixes al més durant el segon any.
- 400 caixes al més durant el tercer i el quart any.
- 500 caixes al més durant el cinquè i el sisè any.
- 750 caixes al més durant el setè any.
- 900 caixes al més durant el vuitè i el novè any.
- 1000/1100 caixes al més durant el desè any.

En el cas que els senyors Salillas i Planas allarguessin el contracte, el nombre de caixes a subministrar aniria augmentant.

3. L'aigua "*Amer Palatin*" que es vengui a Barcelona, serà subministrada en nom dels senyors Salillas i Planas amb la condició que aquestes vendes es realitzin a consumidors privats o a entitats que només actuïn a Barcelona. Els Senyors Salillas i Planas hauran de pagar una comissió d'una pesseta, al senyor Josep Junquera, per cada una de les caixes que no siguin venudes amb el sistema acordat. L'aigua subministrada a les altres ciutats ho farà amb el nom del senyor Josep Junquera. EL senyor Junquera també es reserva els drets exclusius de venda de l'aigua "*Amer Palatin*" a Amer i a totes les ciutats del recorregut del tren Olot-Girona a més dels drets de publicitat. En tots aquests casos el senyor Junquera no haurà de pagar cap comissió als senyors Salillas i Planas.

4. Els senyors Salillas i Planas hauran de pagar les caixes al senyor Junquera amb un preu que varia segons el nombre de litres que continguin, el preu del transport, dels envasos, el cost dels jornals dels treballadors, els impostos...
  - Una caixa de 25 litres subministrada a Barcelona, costarà 8 ptes, més 13 ptes. pel cost dels envasos.
  - Mentre que una caixa de 25 litres, subministrada a altres ciutats, costarà 9 ptes. més 13ptes pels envasos.
  - Un cop les ampolles siguin buides hauran de ser retornades al senyor Junquera.
5. En cas que una ampolla sigui malmesa en el viatge d'anada i no es pugui vendre, el cost anirà a càrrec del senyor Junquera sempre i quan es pugui demostrar que hagi set un accident. El mateix passarà amb les ampolles buides trencades en el viatge de tornada.
6. Finalment, si el senyor Junquera es vengués la concessió de "La deu Amer Palatin" haurà d'assegurar que el nou propietari respecti les clàusules d'aquest contracte.

Fi del negoci d'embotellament d'aigua de Josep Junquera

No es conserva cap document que ens indiqui en quin moment precís Josep Junquera Rusalleda deixa d'explotar l'aigua *Amer Palatin*. Si fem cas als documents familiars l'últim any seria el 1932 ja que més enllà ja no apareix cap escrit que en faci referència. Hi ha un fet molt important i decisiu que devia posar fi al negoci: el meu besavi mor el 19 de juliol de 1934 a causa d'un càncer, per tant és possible que ja el 1932 la salut no l'acompanyés.

Pel llibre de matrícules de l'ajuntament d'Amer a partir de 1934 qui paga la taxa corresponent a *“un aparato gasificador para elaborar hasta 100 botellas diarias”* és el senyor Ramon Gimbernat Arbat. Tot fa suposar que Laboratorios Ibero Americanos devien trobar un nou explotador en aquesta senyor. En aquesta data ja estava funcionat el nou balneari *Amer Palatin* que des de 1927 s'havia anat construint.

Josep Junquera Rusalleda poc temps abans de la seva mort.

La família Junquera davant de la fàbrica Amer Palatin. El primer nen de l'esquerra és el meu avi Narcís Junquera Rigau. (entre 1916-1918)

EL BALNEARI AMER PALATIN. 1927-1936

La construcció

Seguint el mateix exemple de les altres viles de la comarca de la Selva que tenien explotació d'aigües mineromedicinals (Sant Hilari Sacalm i Caldes de Malavella) es construeix a proper a la zona de la deu d'aigua un Hotel-Balneari i varis xalets per a estiuejants.

Els únics documents que ajuden a escriure aquesta etapa els trobem per referències que apareixen a la premsa, sobretot a al diari gironí "El Autonomista".

Sembla ser que una societat formada per metges francesos recuperen el projecte que havia fer redactat el Sr, August Pi i Gibert i que ja comptava a el vistiplau de l'ajuntament d'Amer i conjuntament amb "*Laboratorios Ibero Americanos*" inicien la construcció d'un balneari i varis xalets (una petita colònia d'estiuejants) seguin la moda del moment. La construcció cal situar-la entre els anys 1927-1929 ja que un article que es publica el 13 d'agost de 1928 el diari "L'Autonomista" anuncia aquesta construcció i en comença a fer propaganda.

Treballadors durant la construcció de l'Hotel Amer Palatin.

L'activitat del balneari i la colònia d'estiuejants

Una vegada els inversors van acabar la construcció del complex, que a més del balneari disposava de cinc xalets, l'explotació del negoci la va realitzar el senyor Rafael Forgas, propietari del Restaurant Norat de Girona.

Encara que no va assolir la importància dels altres balnearis de la comarca que segurament tenien un prestigi ja de més anys *l'Amer Palatin* va arrencar amb força èxit aquest període inicial que hauria d'interrompre pocs anys després l'esclat de la guerra civil espanyola.

La facilitat d'accés a la zona que proporcionava el carrilet Girona-Olot amb parada davant mateix de l'establiment el van fer atractiu per als turistes de l'àrea de Barcelona que hi van començar a arribar.

L'hotel, que estava obert del 15 de maig al 15 d'octubre, era petit però de molt encant i això feia que es pugés fer un tracte molt directe als visitants i hostes. Tenia dues plantes: a la primera hi havia el rebedor, el menjador, una sala d'estar, un bany i la cuina i el rebost; a la segona planta hi havia dotze habitacions i un bany.

Com que les dues plantes van ser insuficients per prestar els serveis terapèutics es van posar al soterrani. Cal tenir en compte que l'aigua que brolla a la zona no és termal per tant els serveis havien de ser relacionats amb les qualitats curatives de les aigües mineromedicinales que ja he descrit anteriorment i que principalment eren indicades per a les afeccions gàstriques, hepàtiques, cardíques i renals.

L'activitat diària del balneari i la dels ocupants dels xalets eren habituals per aquella època: passejades per la zona, descans, presa d'aigües, bons àpats i activitats lúdiques que es preparaven (balls, partits de futbol...) que compartien amb la gent d'Amer que hi anava amb el tren o passejant tranquil·lament pel paratge de la font d'en Fàbregues.

Visitaven el balneari, agafaven aigua a la font, berenaven al "merendero" que s'havia construït al costat mateix de la font o anaven a veure els partits de futbol al nou camp que s'havia preparat: tota una novetat per l'època!

Influència a la vila d'Amer

Tant el negoci de l'embotellament de l'aigua com l'obertura del balneari van tenir efectes sobre els habitants d'Amer. Econòmicament va proporcionar llocs de treball a força gent (cuiners, cambrers, manteniment...) i el poble va començar a rebre un nou tipus de visitants que compraven els seus productes.

També va suposar que el poble s'obris una mica amb l'arribada de la moda i idees que portaven aquests visitants acostumats a la vida de la gran ciutat de Barcelona.

Es va construir el primer camp de futbol d'Amer a l'altra banda del riu i per les fotos que es conserven l'èxit va ser molt important.

Els dos quilòmetres que separaven el balneari del poble potser van fer que no deixés tantes millores urbanístiques com amb altres llocs.

Camp de futbol just davant la fàbrica Amer Palatin.

L'esclat de la guerra civil espanyola

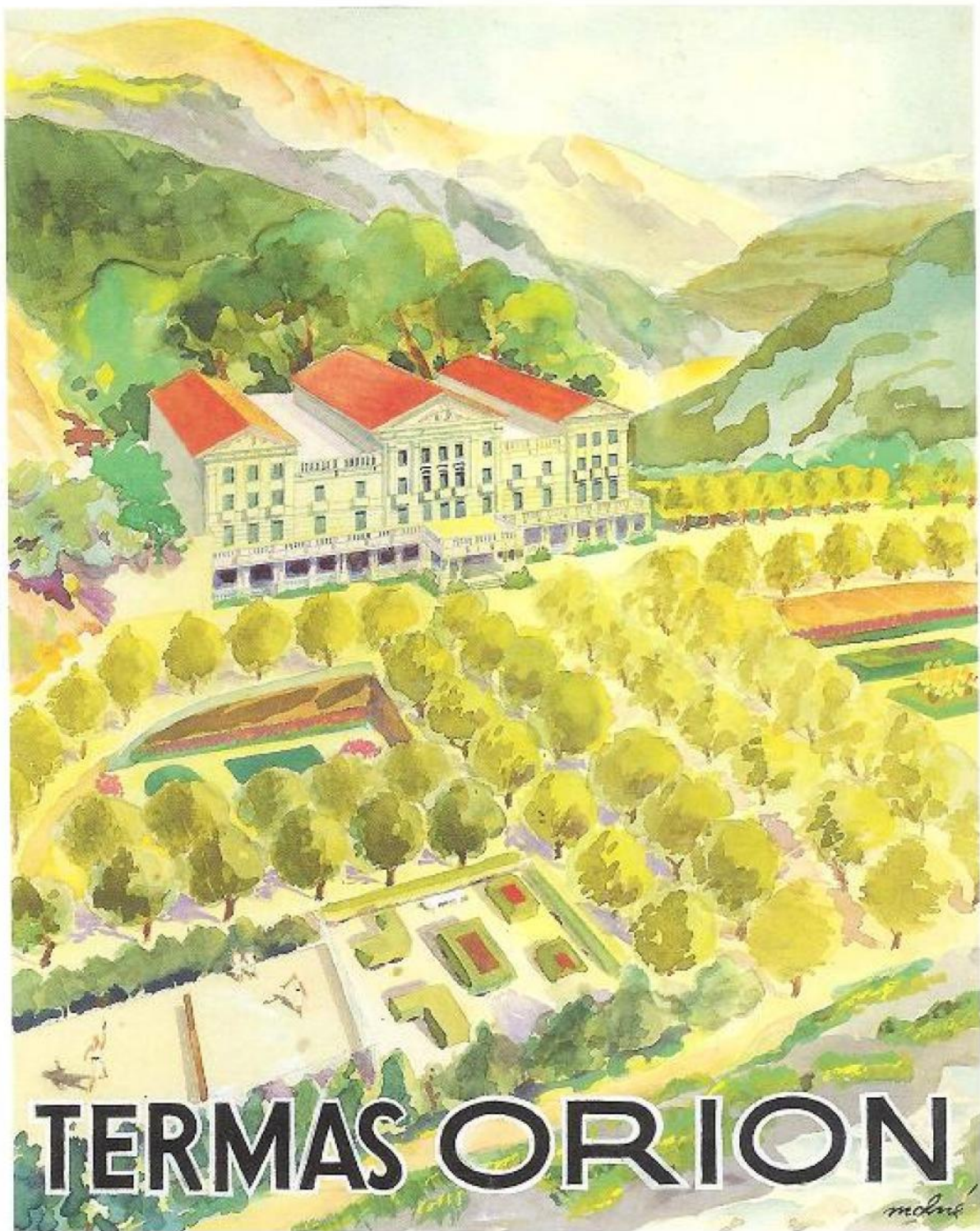
El 1936 s'atura l'activitat del balneari i de l'embotellament de l'aigua. Durant els tres anys que dura el conflicte i tal i com succeeix a la resta d'instal·lacions d'aquests tipus, són utilitzades coma hospital i lloc d'acolliment per a refugiats. Els danys en l'edifici són enormes i va costar molt de refer-los una vegada va finalitzar la guerra.

Els lladres d'en Serrallonga eren batuts. Dos d'ells udolant com llops, baixaven de les Guilleries. Aquí en aquest recó, no pogueren més. Ja queia la tarda i llurs ferides, brutes de terra, s'obrien com flors de febre.

Aleshores Santa Coloma, invisible que mai no desempara aquests cims ni aquests camps de l'alta muntanya catalana va davallar piadosa. Si eren lladres eren també homes. I la Santa va fer brollar l'aigua guaridora, tan generosa, rica i tèbia com si brollés del costat compassiu.

D'aleshores ençà l'aigua ha brollat inacabable, car les gràcies dels sants són eternes. Demés, els sofrents i els ferits no acaben mai, perquè cap lluita no fineix en la vida sinó amb la vida mateixa

R.Suriñach Senties, 1923

TERMAS ORION

mcln

AIGÜES MINEROMEDICINALS A SANTA COLOMA DE FARNERS

El Balneari Termas Orion

La recerca de la informació sobre les aigües mineromedicinals a Santa Coloma de Farners en aquest període que estem estudiant l'he realitzat a partir d'una agradable conversa amb el Senyor Domènec Campeny, propietari actual del Balneari *Termas Orion*.

Aquesta trobada té lloc la tarda del dijous 14 de juliol de 2011, curiosament el dia que la constel·lació d'Orió, la que dóna nom al balneari, entra en la posició de millor visió des de la perpendicular de l'hotel i fa més clares les nits d'estiu.

El Senyor Campeny és el propietari d'aquest balneari des de l'any 1978. M'explica que la compra -venda es va tancar després del dinar familiar de Nadal d'aquell any. Aquesta compra a més de l'aspecte econòmic en tenia un de sentimental, el pare havia estat el jardiner durant vint-i-tres anys de la família Burch, que n'eren els propietaris, fins aquell moment. Quan el va comprar ell ja coneixia tots els racons perquè era el seu lloc habitual de jocs mentre el pare treballava.

Les basses calentes d'en Molins

Deixant de banda les llegendes i històries que s'expliquen (la visita d'en Serrallonga i de les tropes de Napoleó) l'origen és l'aigua termal que brollava en unes basses que estaven situades just darrera de les actuals instal·lacions i que es coneixien com les basses d'en Molins. Aquestes basses com que conservaven l'aigua calenta eren utilitzades per reblanir el cànem que es cultivava pels voltants. Els treballadors notaven que quan es posaven dins de la bassa el dolor o les ferides que tenien es curaven ràpidament.

Aquestes basses sembla ser que van ser ocupades pels homes d'en Serrallonga que també van descobrir les propietats d'aquesta aigua i que hi van aixecar al cim una petita cabanya.

Cap a 1860, Antoni Comas, l'amo de les basses, construeix el primer edifici amb quatre piles o banyeres.

Les propietats de l'aigua

Quan li demano al Senyor Campeny quines són les característiques d'aquesta aigua canvia el to i la defensa com la millor d'Europa. Conté una alta quantitat de fluor i tori. Surt a una temperatura de 49° i confirma que és cert que ajuda a curar les ferides i que sobretot va molt bé per la circulació de la sang.

Es va declarar d'utilitat pública l'any 1871, però el document va deixar de tenir validesa i es va tornar a demanar i concedir l'any 1889 (RD de 9 d'agost).

Els inicis del balneari

El 1889 el Sr.Comas ven la propietat a Josep Roig Pladevall. El balneari passa dir-se "Balneari Roig". En farà molta campanya publicitària amb cartells i a través de metges coneguts però les dificultats econòmiques van fer que canviés de propietari varies vegades.

L'any 1901 passa a ser el Balneari Martí perquè el compra Joan Martí Trias. Li va donar una bona empenta al negoci i va projectar la construcció d'una colònia d'estiuejants al voltant del balneari que finalment no es va realitzar i que s'hauria anomenat "Colonia Orión"

L'any 1918 compra el negoci la finca la família Burch de Sant Feliu de Guíxols, que batejaren el balneari amb el nom de *Termas Orión*. El negoci els va anar bé i van ampliar i millorar la imatge del balneari i el van deixar tal i com encara el veiem avui, amb el vestíbul central amb columnes, i l'ampli porxo del davant.

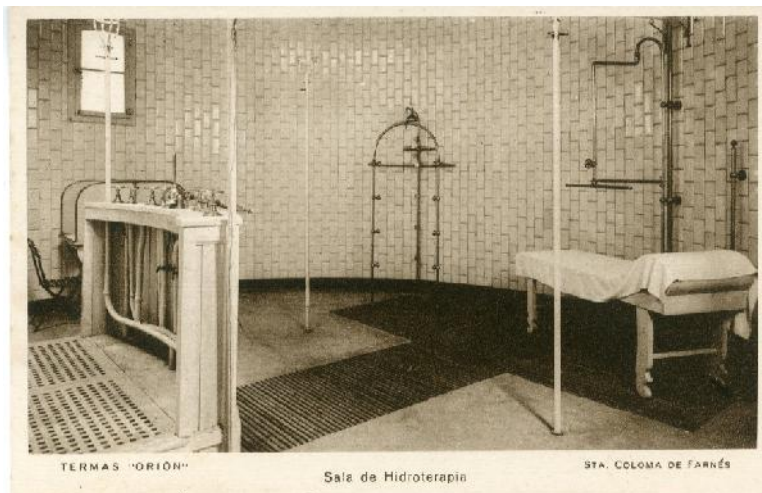

El funcionament del balneari

El balneari era un centre curatiu. Va arribar a tenir 18 banyeres. Es barrejava la millora de la salut i el lleure. Al matí es prenien els banys i la suada, ben dinat i després de pair començaven els passejos cap a les fonts dels voltants i els més joves jugaven a la pista de tennis que s'havia construït. Seguint la moda d'altres balnearis d'Europa es va crear el *Termas Orion Lawn Tennis Club*.

La família Campeny va poder salvar forces documents d'aquesta època que ha cedit a l'Arxiu Històric de Santa Coloma de Farners. En un del 1928 s'explica que es van atendre un total de 579 clients (272 senyores i 307 senyors)

L'hotel estava obert del 15 de maig al 15 d'octubre, però els banys funcionaven tot

l'any. Utilitzaven aquests banys un 30% de clients del balneari i un 70% de colomencs o banyistes.

Els clients acostumaven a arribar majoritàriament des de Barcelona i amb tren que els deixava a l'estació

de Sils, a deu quilòmetres de Santa Coloma, on els esperava el cotxe del balneari.

El personal fix de l'hotel el formaven quatre persones: un xofer, un jardiner, un comptable i una empleada. Quan l'hotel estava obert s'ampliava fins a vint-i-set persones entre cuiners, cambrers, infermers, metge...

L'embotellament de l'aigua

La família Campeny encara conserva la màquina antiga d'embotellar i vàries etiquetes. El veritable negoci sempre va ser l'activitat del balneari. L'embotellament de l'aigua es va realitzar més per un tema de publicitat. Les ampolles eren enviades a farmacèutics i metges perquè donessin a conèixer l'aigua als seus clients i així aquests visitessin el balneari. També s'embotellaven per a la venda en el mateix establiment. Per això les dades que té la

Diputació per fer pagar la taxa del negoci són de molt poques ampolles (unes 1500 de promig) si es compara amb les de Caldes, Sant Hilari o *l'Amer Palatin* que sí es dedicaven més a explotar l'embotellament.

Influència d'aquest nou negoci a Santa Coloma de Farners

1. **En l'aspecte urbanístic** va suposar la construcció del balneari amb l'estil neoclàssic, el pont que travessa la riera de Santa Coloma i el passeig a les dues bades de la riera que connecten amb el poble i amb el parc de Sant Salvador. Es construeix també dins les instal·lacions una pista de tennis i al costat de la riera el primer camp de futbol de Santa Coloma.
2. **En l'aspecte econòmic** es contracta durant la temporada alta força gent del poble i sembla que el passeig fins el poble es va realitzar amb aturats que l'ajuntament havia contractat.
3. **En l'aspecte cultural** el balneari va oferir en els moments de relax dels seus clients vetllades musicals i literàries i es destaca l'any 1922 la celebració dels Jocs Florals i el 1926 la celebració del Congrés Internacional d'Esperanto.

A més de la creació del club de tennis també va néixer des del balneari el primer club de futbol de Santa Coloma, el "Farnés Deportivo Orion".

La guerra civil

Evidentment la guerra civil va interrompre l'activitat del balneari. Sembla que va acollir nens refugiats i es va convertir en una clínica militar que atenia principalment soldats de les Brigades Internacionals. El Sr.Campeny em diu que tot i que no està documentat sembla ser que hi va fer estada Josip Broz "Tito" canceller de l'antiga Iugoslàvia.

L'edifici va quedar força malmès pel seu mal ús durant els anys que va durar la guerra i va costar molt tornar-lo a recuperar.

No puc acabar aquesta història sense agrair al Sr. Domènec Campeny l'amabilitat que va tenir dedicant-me tot aquest temps i explicant-me tots els seus coneixements.

Sant Hilari, Sant Hilari
Font de salut i vida

Don Francisco Permanyer, ministre, poeta i lletrat, any 1880

LA JOYA
DE LAS

GUILLERIAS

SAN HILARIO

SACALM

(Gerona)

AIGÜES MINEROMEDICINALS A SANT HILARI SACALM

El balneari de la Font Picant

El dia 10 d'agost de 2011 vaig fer una visita i entrevista al senyor Josep Maria de Ribot i Mundet, propietari del Balneari de la Font Picant de Sant Hilari Sacalm. La conversa que vam tenir juntament amb una visita a Museu de les Guilleries m'han ajudat a fer el relat referent a Sant Hilari.

La zona de les Guilleries té una gran riquesa d'aigües, tant superficials, fonts i rius, com d'aqüífers subterranis. Això és produït sobretot pel clima i pel tipus de sòl. És un terreny porós i permeable i té granit i sauló, que afavoreix un bon drenatge. El municipi de Sant Hilari Sacalm és ric en fonts, se n'han comptabilitzat unes 116. Durant la segona República el poble s'anomenà fins i tot "Fonts de Sacalm". Les aigües de les fonts d'aquesta zona estan classificades com a bicarbonatades càlciques i de dèbil mineralització. Hi podem trobar també aigües ferruginoses (la font del Ferro), procedents del contacte de l'aigua amb pirites (minerals ferruginosos), que en sortir a l'exterior precipiten el ferro fent un pòsit característic de color vermell. Finalment trobem aigües amb gas (la font Picant) que s'origina quan en el subsòl es troben bosses de gas d'origen volcànic amb les aigües subterrànies. D'aquesta unió en resulten aigües amb reconegudes propietats medicinals. El descobriment de les propietats de les aigües medicinals de la font picant van fer que Sant Hilari tingués un ressorgiment important en el desenvolupament de la població, com també en el vessant socioeconòmic i cultural entre finals del segle XIX i començaments del segle XX.

Descobriment de les deus. El Doctor Gravalosa

S' explica que uns pastors que portaven les vaques a pasturar a la zona de la font Picant, van observar que un dels bous del ramat, que estava malalt dels ronyons, a mesura que bevia aigua d'aquesta font quedava curat. Aquesta notícia va arribar al metge de Sant Hilari, el doctor Gravalosa, i es va interessar molt pel tema. Ell mateix va provar l'aigua i va comprovar que al cap de poca estona de prendre-la li produïa un gran efecte diürètic. Va començar a prescriure-la als seus malalts afectats dels ronyons. El doctor la va donar a conèixer en una primera memòria de l'any 1779 *“Relación de los efectos y principios constitutivos del agua mineral de Sant Hilario Sacalm”*

Descriu la qualitat de l'aigua així: *“su gusto es muy desabrido, hiere el paladar y deja un gusto como si se hubiese bebido tinta”*

El Senyor de Ribot m'explica amb molt interès aquestes fets però ell hi veu en aquesta llegenda dels pastors un component “pseudoreligiós” ja que per l'època era normal fer sortir als relats el bou, la vaca i el pastor.

Les fonts picants

Les deus de les fonts picants estan identificades numèricament i estant totes situades pels voltants del balneari propietat del senyor de Ribot:

Deu número 1: de Sant Josep. És la més antiga, descoberta a finals del segle XVIII

Deu número 2: de Santa Escolàstica. Descoberta el 1877.

Deu número 3: de Santa Teresa. Va ser descoberta també el 1877.

Deu número 4: de Santa Modesta. Descoberta l'any 1880.

Deu número 5: de Sant Joan. Descoberta l'any 1880.

Les tres primeres van ser declarades d'utilitat pública per " Real Orden del 31 de desembre de 1879".

Segons les seves primeres anàlisis la font num. 1 o de Sant Josep era més rica en carbonats lliures i en carbonats de sosa i liti, per tant era més apropiada per al mal de pedra de ronyons i tota classe de litiasi o infeccions d'orina. Les deus 2 i 3 de Santa Escolàstica i de Santa Teresa eren més riques en magnesi i clorur magnèsic, més aconsellables per malalties del fetge.

Aquestes aigües van ésser premiades a les exposicions de París i Frankfurt. També van ser premiades amb una medalla d'or a l'Exposició Universal de Barcelona del 1881.

Sant Hilari Sacalm , desenvolupament socioeconòmic

Quan li demano al senyor de Ribot sobre la influència del balneari i l'aprofitament de l'aigua picant sobre el creixement del municipi de Sant Hilari Sacalm és contundent i em diu que en va ser el principal motor.

Aquestes aigües van agafar fama i va venir molta gent d'arreu a prendre-les , gent de la resta d'Espanya així com també de l'estranger. Està documentat que el rei Ferran IV de Catalunya i VII de Castella se les feia portar a Madrid per guarir el seu mal de gota.

Víctor Balaguer també va parlar de la font Picant al 1898 en el llibre "Al pie de la encina"(pg. 153 i 154).

L'exploració de les propietats curatives de l'aigua de la font Picant va fer que Sant Hilari Sacalm tingués un gran creixement socioeconòmic sobretot entre finals del segle XIX i el primer terç del segle XX. La vila va doblar el seu nombre de vivendes i es van fer reconstruccions a les façanes del casc antic. En aquesta època es va fer la instal·lació de la xarxa de clavegueram que va ser un gran avenç en la sanitat del poble, es va aprofitar la turbina que donava llum al balneari per portar l'electricitat a les vivendes del poble i es van asfaltar totes les carreteres que tenien connexió amb l'hotel: la d'Osor i la de Vic.

El Balneari de la Font Picant. *L'Hotel Martin*

Al 1871 es va començar a construir el balneari perquè els "aigüistes" poguessin fer estada a la font Picant. Al cap de deu anys, el 15 de juny del 1881 fou inaugurat. Tota la iniciativa la porta el senyor Josep Saleta, avantpassat del senyor de Ribot per via de l'àvia paterna. La Teresa Saleta (filla de Josep Saleta) era la mare del seu avi, que també es deia Josep Maria de Ribot.

L'any 1890 es va demanar un crèdit per ampliacions i es va fer també una central elèctrica, ubicada riera avall, a la casa de les Illes d'Amunt. Es recollia l'aigua en un petit llac amb resclosa que hi havia a uns tres cents metres de l'establiment. És per això que els propietaris del balneari es van vendre el Sole, per tal de poder pagar el préstec. Aquest mateix any el balneari es traspassà a la companyia francesa de *l'Hotel Martin*, la qual estava a Barcelona durant l'hivern. L'hotel a Barcelona estava ubicat al davant del Liceu i a l'estiu es traslladava a Sant Hilari Sacalm. Des del mateix *Hotel Martin* es podien comprar els tiquets del trajecte fins a Sant Hilari. S'arribava amb tren fins a Hostalric i llavors es pujava al poble amb diligència.

El balneari *Hotel Martín* va tenir gran fama. El van visitar poetes, escriptors i polítics com el ministre Don Francisco Permanyer, o el Dr. Don Manuel Azaña, que havia estat president del govern.

Aquest va venir a prendre les aigües l'estiu del 1934 i va fer una visita a les colònies d'estiu que es realitzaven a Sant Hilari Sacalm per a nens i que feia poc havia inaugurat l'Ajuntament de Barcelona.

L'hotel era un dels millors d'aquest sector d'Espanya .Tenia dues seccions, una de tres pisos exclusiva per 250 habitacions i l'altra on hi havia restaurant, menjador per 250 coberts, capella, sala de festes, billar, teatre, galeria, cuina, banys..; Disposava de llum elèctrica, servei de correus, pista de tennis i tenia automòbils per fer excursions...

El despatx del metge

Segons la llei, els establiments dels balnearis havien de tenir un metge director el qual havia de fer l'anàlisi química de l'aigua i també els estudis sobre les seves repercussions a l'organisme. El primer metge titular va ser el doctor Esteban Vidal Aute, el 1880.

Per fer el tractament de les aigües els “aigüistes” havien de visitar-se amb el metge del balneari, que els feia una revisió i unes anàlisis d'orina i finalment la prescripció de les aigües que havien de prendre. Se'ls lliurava un tiquet per les “tomes de agua”.

Les anàlisis que se'ls feien també servien perquè en acabar el tractament el metge tornés a fer-los i comprovar els resultats obtinguts, els quals s'apunten a les memòries mèdiques de cada any.

Normalment es prenia un litre d'aigua al matí en dejú i un a la tarda abans de berenar; el tractament era de 25 dies. Es prenia aigua de les fonts num. 1 o num. 3 segons la malaltia. Ronyons, càlculs renals i litiasis de ronyó, de la font num. 1, de Sant Josep, i afeccions del fetge de la num. 3, de Santa Teresa la qual a vegades perquè fes més efecte s'havia d'escalfar

També es receptaven banys de seient en cas de càlculs renals.

Es va fer molt conegut en Pep Xato, que era qui atenia els “aigüistes” quan anaven a prendre les aigües de la font i li havien de donar el seu tiquet perquè els el marqués.

Al 1926 hi havia 796 “aigüistes” i al 1935 ja en consten 1070.

Als malalts que els calia continuar el seu tractament a casa se'ls enviava l'aigua envasada als seus domicilis . A Barcelona es servia l'aigua al carrer Escudellers i des del 1846 també es repartia a algunes farmàcies.

A finals del segle XIX no tan sols es repartia a tota Espanya sinó també s'envasava per a Cuba , New York i Manila.

A l'aigua que s'envasava per exportar s'hi afegia més anhídrid carbònic per evitar que els minerals precipitessin i es formés un pòsit al fons de l'envàs.

El despatx de l'aigua picant

Cap a l'any 1900 Bartomeu Saleta i Riquer va fundar la casa de "Can Saleta", situada al carrer Valls, al costat mateix d'on viu el senyor Josep Maria de Ribot i on realitzem la conversa.

El 1923 s'engrandí i es va aprofitar per ubicar-hi una sala de portes obertes on tots els estiuejants podien beure les aigües mineromedicinals de la font Picant, facilitant-los fer el tractament de les aigües en el mateix poble sense haver de desplaçar-se a la font. Allà es despatxava l'aigua de la font Picant. Hi havia unes 25/30 taules per poder veure l'aigua (com si fos un cafè), però no es podien emportar aigua envasada.

Millora de les comunicacions.

La Hispano Hilarienca

El 1909 es va inaugurar un servei d'automòbils que va ser un gran esdeveniment per Sant Hilari. Si abans de Barcelona a Sant Hilari es trigaven 6 hores (tres de Barcelona a Hostalric, amb tren, i

tres d'Hostalric a Sant Hilari, amb diligència). A partir de 1909, amb el nou servei d'automòbil, d'Hostalric a Sant Hilari es trigaven 40 minuts. El senyor de Ribot és encara soci d'aquesta companyia i la seva família va participar en la seva fundació.

En Jaumet del flabiol

Era un personatge molt conegut i que va estar fortament lligat a les aigües i a l'estiueig del poble. En Jaumet era sordmut de naixement i amb un carretó anava a les fonts a emplenar els càntrics d'aigua de la gent del poble. Va inspirar la creació d'unes galetes anomenades "jaumets" que han tingut i tenen molt èxit.

Desenvolupament cultural

Van aparèixer diferents publicacions que s'editaven a l'estiu, quan venien els estiuejants, tal era el cas de l'Estiuada la qual s'edità cada divendres des del 1908 al 1913, *Lliroia*, des del 1920 al 1923, i *l'Abella d'or* el 1930. També hi havia diferents cançons que feien referència a la font Picant.

El "Tívoli", com a centre lúdic dins de la vila, disposava de cafè, bar, sala de billar, sala de joc i teatre, i s'organitzaven diferents actes com titelles o cinema, i famosos concerts .

La guerra civil

Durant la Guerra Civil l'establiment deixà de funcionar com a hotel i va passar a mans de la Generalitat. Des del 1936 al 1939, es va fer servir com a hospital, la qual cosa suposà molts desperfectes. Durant deu anys després de la Guerra es va estar arreglant però ja no es va tornar a obrir .

Agraeixo al senyor Josep Maria de Ribot l'amabilitat que va tenir en rebre'm a casa seva i explicar-me tots aquests fets.

També al Museu de les Guillerries pel material que em va facilitar.

“En las romancescas noches estivales, cuando parece que todo duerme en la quietud profunda de sus parques y jardines; cuando únicamente se percibe el rumor de las aguas que cantan la rítmica canción eterna. Congréganse en el saloncito las más altas y distinguidas familias. Es la hora del festín nocturno y así dará comienzo a la velada, no faltando el quinteto que deslice solemnialmente las notas de una simfonía o bien la compañía teatral interpretandp concienzudamente alguna filigrana literaria”.

“El encanto de las horas veraniegas en el Balneario”; 1924, publicat al diari El Autonomista

VICHY CATALÁN

FUENTE ESTRELLA

AIGÜES MINEROMEDICINALS A CALDES DE MALAVELLA

BALNEARI PRATS BALNEARI SOLER BALNEARI VICHY CATALÁN

La descripció referent a l'aprofitament de les aigües mineromedicinals a Caldes de Malavella neix a partir d'una conversa molt interessant que va tenir lloc a finals del mes d'agost a l'ajuntament del poble. Hi participa en Salvador Balliu, alcalde de la vila, i en Josep Casas, gran expert en història de Caldes i especialment en tot el referent al termalisme.

El poble de Caldes de Malavella està situat a la depressió de la Selva. Les aigües de la pluja baixen per les roques granítiques que té la depressió a més de 1000 metres de profunditat. El descens afavoreix que l'aigua vagi agafant les seves propietats i s'escalfi. L'ascensió té lloc per una gran falla, al nord del poble entre Can Teixidor i el Puig de les Molerres. L'aigua arriba a la superfície per les fractures que troba i dona lloc a les diferents fonts. Aquestes fonts es situen en tres nuclis:

- Puig de les Ànimes: font gran, font de la cantera, font xica i font del fetge
- Turó de Sant Grau: font d'en Pla o de Sant Narcís, els bullidors, raig de Sant Grau, font de l'Hospital i Can Manegat
- Puig de les Molerres: raig d'en Mel i la Mina

El temps que tarda l'aigua a fer aquest circuit pots ser d'uns 50 anys i la temperatura quan surt és d'entre 56°C i 60°C.

L'època romana a Caldes de Malavella: les termes

En Josep Casas diu que no podem parlar del nou fenomen que comporta el termalisme de mitjans segle XIX sense explicar la influència de l'època romana ja que Caldes de Malavella es va formar com a poble llavors i gràcies a l'aprofitament de les seves aigües termals. Ens situem als segles II-I a.C. Aquests inicis del termalisme no són en absolut de millora de la salut i de lleure, s'ha pogut demostrar que les termes de Caldes tenien més un caire religiós, de guariment a través dels déus, sobretot d'Apol·lo (s'ha descobert una pedra funerària de l'època que així ho indica)

Els romans tenien el costum de prendre banys termals ja que consideraven la hidroteràpia com una medicina. Receptaven els banys per a les malalties reumàtiques i digestives. També donaven molta importància als banys per la higiene i era un lloc ideal per a fer-hi reunions comercials ja que eren especialment concorregudes per a gent amb influències.

La proximitat d'aquestes aigües termals a la Via Augusta, que unia Roma i Cadis, també fa afavorir el desenvolupament de Caldes. L'anomenaven *Aquae Calidae*, d'aquí vindria el nom.

Els edificis termals que van construir van ser dos: el del Puig de les Ànimes (aprofitava les aigües que brollaven al mateix lloc) i el del Turó de Sant Grau (aprofitava les aigües de la font dels Bullidors). Estaven separats només per un centenar de metres i són de la mateixa època. En tots dos llocs hi havia una piscina gran i la circulació de l'aigua era molt senzilla si la comparem a la complicada de les termes romanes artificials. Com l'aigua ja sortia a una temperatura molt elevada, la canalitzaven cap a la piscina o la deixaven refredar en piscines més petites.

L'inici del balnearisme

Si ve altres pobles amb aigües termals a començament de segle XIX ja tenien establiments balnearis en funcionament curiosament no passa així a Caldes de Malavella. Quan li demano el perquè al Sr. Josep Casas em diu que el referent sempre és la població de Caldes Montbui que situa els seus primers establiments el 1917 però que és molt discutible que ja fossin balnearis sinó simplement sales de banys.

A començament de segle XIX sí que es té constància que la gent del poble obtenien un complement econòmic amb la venda d'aquesta aigua: *“los vecinos utilizan en varias épocas del año las referidas aguas para llevarlas en barriles o toneles a Gerona, Cassá, Llagostera, San Feliu de Guixols y otros pueblos a fin de destinarla a baños, formando semejante industria un medio de subsistencia de los vecinos de esta vila que a ello se dedican”* Actes Ple de 1900 de l'Ajuntament de Caldes de Malavella.

El 1840 es construeix un petit edifici que anomenaven *Els banys nous*, que agafava l'aigua de la font dels Bullidors (la mateixa que les termes romanes de Sant Grau). Sembla ser que l'experiència no va funcionar.

Serà el 1845 quan Francesc Dillet demanà autorització a l'ajuntament per conduir, mitjançant una canonada subterrània, l'aigua de la font de la Mina a casa seva per tal de fer un establiment amb quatre o cinc banyeres, al cap d'uns anys es transformaria en el balneari Soler.

Aquesta mateixa dècada la família Prats canalitza també l'aigua de la font de la Mina i crea l'edifici “Baños de Prats.

La transformació d'aquestes cases de banys en balnearis va ser lenta i no es produeix fins finals del segle XIX.

L'arribada a Caldes del Doctor Modest Furest, metge de Girona, va ser fonamental i va fer entendre la importància d'explotar l'aigua termal. El 1880 compra els terrenys del

Puig de les Ànimes i comença a construir un edifici per explotar industrialment aquestes aigües i també pretenia construir un balneari.

La seva construcció definitiva no va tenir lloc fins finals de segle i seguint un projecte de Gaietà Boïgas i Monrabà.

L'exemple del Dr.Furest va ser seguit ràpidament pels altres dos establiments de banys.

El balneari Soler

Com ja he esmentat el precedent del balneari Soler va ser una casa de banys edificada l'any 1865 però l'edifici definitiu està datat del 1900. El balneari disposava

de planta baixa i dues superiors, més un soterrani on hi havia les instal·lacions dels serveis d'hidroteràpia. El Balneari Soler fou enderrocat el 1975 després d'uns anys d'alts i baixos, causats per la disminució de clientela per culpa de la Guerra Civil.

El balneari Prats

El 1840, la família Prats fa canalitzar l'aigua de la font de la Mina i aixeca l'establiment Banys prats, amb una clientela de 400 persones l'any . El 1912 el senyor Eusebi Bona va fer possible la restauració del balneari tal i com és avui en dia. Cal destacar alguns salons i menjadors de l'interior del balneari,

que reflecteixen perfectament el gust i l'elegància de l'època.

El balneari Vichy Catalán

Va ser construït el 1898 per iniciativa del doctor Modest Furest i Roca per tal de treure més rendiment a les deus d'aigua que posseïa.

L'edifici es va construir amb estil

neomudèjar. Era i és un dels balnearis més grans de Catalunya i un exemple de vanguardia i de luxe per a l'època en què fou construït.

Els tres Balnearis es van veure afavorits per la creixent demanda del turisme de balneari i sobretot per l'arribada de famílies benestants de Barcelona que atrets pel paisatge rural de Caldes gaudien de llargues estades als balnearis.

Aprofitament industrial de l'aigua.

Tal i com va passar en les altres poblacions de la Selva, el desig dels pacients de poder continuar el tractament que rebien als balnearis és el que explica la necessitat d'embotellar les aigües de Caldes.

Quan demano als senyors Balliu i Casas si es té constància de problemes de la servitud pública de l'aigua tots dos coincideixen que tal i com passa avui dia que l'aigua és un tema de controvèrsia i molt delicat al poble, a mitjans segle XIX els documents estudiats demostren que

igual que a Amer i Sant Hilari Sacalm existeixen tot un seguit de plets que presenten els veïns. El 1850 l'ajuntament soluciona les demandes contra l'explotació de l'aigua de la font dels bullidors per part d'un senyor anomenat Estapé, i compra els terrenys on està aquesta font. Més endavant també es veu obligat a comprar els de la font de la Mina que havia començat a embotellar el Senyor Pla i Daniel amb el nom de San Narciso. L'ajuntament va comprant les fonts i comença a fixar taxes municipals.

La lògica semblaria que els primers establiments de banys (Dillet i Prats) fossin els primers a envasar les seves aigües, però ja des dels inicis aquest aprofitament industrial és força divers:

- **Aigües San Narciso**

El 1870 el brollador de Sant Narcís, propietat de la família Pla i Daniel, va obtenir l'autorització per poder explotar les seves aigües medicinals. El 1880 l'ajuntament i la família Pla i Daniel van acordar de permetre als veïns del poble poder anar-hi a buscar aigua. L'aigua es va comercialitzar amb el nom de "San Narciso" i amb les següents indicacions de la qualitat de l'aigua: *"Produce al beberla inmediata sensación de bienestar. Es digestiva, aperitiva, alcalina, sódica, carbónica i termal"*..

- Agua Imperial

La deu d'aquesta aigua era dels Bullidors, és a dir tenia procedència termal. Tot i haver estat utilitzada des del 1840 no va ser fins al 1890 quan Pau Estapé va interessar-se a adquirir aquest manantial per a embotellar aquesta aigua. Després de fortes negociacions entre el senyor Estapé, l'Ajuntament i un grup

de veïns que exigien poder continuar utilitzant aquesta deu, es va arribar a un acord entre les tres parts que obligava al senyor Estapé la cessió de 10.800 litres diaris per als veïns de Caldes. En primera instància fou comercialitzada amb el nom de *Vichy Caldense*. Més tard es va canviar pel nom de *Aigua Xala* i

el 1912 va adoptar el nom definitiu de Agua Imperial.

En la seva etiqueta s'hi podia llegir un petit escrit tot elevat les propietats curatives d'aquesta aigua: "*Muy indicada para determinadas afecciones gástricas y hepáticas*".

AGUA IMPERIAL

Carbónica Natural, Bicarbonatada Sódica, Litúmica, Radionactiva.

Manantial **Els Bullidors** (Registrado). Autorizada por el Estado en R. O. de 30 de Julio 1902

CALDAS DE MALAVELLA (Gerona).

El agua IMPERIAL por su sabor exquisito y absoluta pureza constituye la más excelente agua de mesa. El que la bebe desconoce el dolor de estómago y destierra para siempre el artrismo.

Emerge a 60°, se embotella sin contacto con el aire **previa la esterilización de los envases**. Es la mejor defensa contra el **Cólera, Tifus** y demás enfermedades infecciosas.

Pidase en Hoteles y Restaurants. Venta en todas las farmacias.

- **Aigua Vichy Catalán**

El 1881 el Doctor Furest constata les qualitats beneficioses de l'aigua que brolla del puig de les aigües de les Ànimes. EL 1883 aquestes aigües són declarades d'utilitat pública i 6 anys més tard es construeix la primera planta embotelladora de la marca *Vichy Catalán*. Fou la primera marca

d'aigua registrada a Espanya. Gràcies a la seva planta es va potenciar el desenvolupament de Caldes de Malavella ja que donava preferències als habitants de Caldes alhora d'oferir llocs de treball. Els principals reconeixements d'aquesta aigua són el Gran Premi del Jurat Internacional otorgada en l'Exposició Internacional De Barcelona de l'any 1929. Al llarg dels anys ha canviat molt el diseny de les etiquetes, però cal destacar el text de la primera etiqueta en que alabava la gran qualitat d'aquesta aigua: "*Agua mineral bicarbonatada, alcalina, litinica y fluorada*".

Impacte i canvis sobre el poble de Caldes de Malavella

-Pel que fa a l'urbanisme, Josep Casas té clar que la influència sobre l'urbanisme va ser fonamental. El poble creix amb una nova zona d'eixample amb noves cases i xalets amb l'estil modernista de l'època. Es té constància que el 1928 ja existeix un camp de futbol i la família Pla i Daniel construeixen i promouen el tennis.

Segons el senyor Casas, l'impacte va ser més gran que a les altres poblacions de la Selva perquè les instal·lacions balnearies de Caldes estan ben bé dins el poble i no als afores.

-En l'aspecte econòmic també la influència és molt gran. Provoca canvis d'oficis per la nova demanda que apareix de cambrers, cuiners i sobretot treballadors per a les plantes embotelladores. S'abandonen cases de pagès. Curiosament explica el cas de la família del conegut compositor Mas Ros que sempre havien sigut esclopers i que en aquells s'especialitzen en pianoles, que llogaven o anaven a tocar als balnearis.

-La cultura també arriba fortament a Caldes a través dels clients dels balnearis: Francesc Mateu, Pla i Daniel, Russinyol... Es promouen els casinos del poble: "El colonial" més de caire republicà. i "La Unió" més conservador.

La guerra civil

Els balnearis de Caldes segueixen el mateix procés que els altres. Primer s'utilitzen per als refugiats i finalment es converteixen en hospitals.

Curiosament la guerra mundial també va afectar els establiments. La gran capacitat que tenien va fer que fossin utilitzats primer per jueus refugiats, després per tres mil italians exiliats i finalment per alemanys que fugien del seu país.

Voldria acabar agraint al senyor Salvador Balliu i al senyor Josep Casas la seva amabilitat i l'atenció que van tenir en les explicacions que vaig rebre.

ANÀLISI FINAL

És el moment de treure conclusions i fer una anàlisi final i conjunta d'aquest nou model de vida que, basant-se en d'utilització de les aigües mineromedicinals com a font de salut i de possibilitats de negoci, va néixer a mitjans del segle XIX a conseqüència d'un nou i diferent aprofitament de les aigües mineromedicinals i com va afectar a la comarca de la Selva, concretament als quatre pobles que en tenen deus: Amer, Caldes de Malavella, Santa Coloma de Farners i Sant Hilari Sacalm.

Una nova moda que ens arriba de fora

La moda de l'estiueig lligat a tenir cura de la salut prové dels costums que s'havien estès pel centre d'Europa a partir de la primera meitat del segle XIX. Les característiques principals eren que en gaudien les classes socials benestants, per tant era elitista, i lligava la salut a el lleure. En són exemple les grans zones balneàries de la Selva Negra (Alemanya) o dels Balcans. Aquest corrent també va arribar amb força a França i d'aquí va travessar la frontera i ens en va arribar la influència a casa nostra.

En tots els casos que hem vist a la comarca de la Selva hem parlat d'algun "metge francès" que o bé participava en el negoci, l'havia iniciat o havia tingut influència.

Problemes inicials de servitud pública de l'aigua

Els conflictes inicials que provoca els canvis en l'aprofitament de l'aigua de les deus d'aigua mineromedicinal coincideix a gairebé tots els municipis. Aquelles fonts que fins llavors, tot i ser d'un propietari, estaven a l'abast de qualsevol persona per anar-hi a beure o agafar aigua es convertien en privades i sense accés per a la gent.

Aquella aigua tenia per primera vegada un valor econòmic que mai havia tingut i aquell propietari hi veia una font d'ingressos que no volia desaprofitar.

A la població d'Amer el conflicte entre els veïns i el senyor August Pi i Gibert, nou propietari de la font picant o del Colomer dura 5 anys i s'acaba amb un conveni entre aquest senyor i l'ajuntament d'Amer el qual estableix que aquest ajuntament pagarà un import anual a senyor Pi per tal que els veïns puguin continuar agafant un límit de tres litres d'aigua per família amb la condició que no la comercialitzin.

A Sant Hilari el conflicte també sorgeix. El senyor Josep Maria de Ribot, actual propietari de les fonts picants del municipi, comentava que la seva família va estar embolicada en plets contra l'ajuntament durant molts anys. La solució va ser semblant a la d'Amer: els veïns podien anar a beure aigua però no embotellar-ne per portar-la a casa.

A Caldes les fonts estan dins el nucli urbà per tant el problema necessitava una solució diferent. La rapidesa amb què es comença a canalitzar l'aigua termal cap als nous establiments que es creen, fa que l'ajuntament trobi la solució comprant els terrenys on neixen les deus i cobrar una taxa per l'aprofitament de l'aigua als nous empresaris.

Santa Coloma de Farners és l'excepció. La bassa on brolla l'aigua termal està molt allunyada del poble i és el mateix propietari qui decideix explotar-la construint una petita sala de banys. Tampoc era una deu d'aigua per beure com els altres casos.

La consolidació de la xarxa ferroviària

Sense la nova xarxa ferroviària, que es començà a construir a partir de l'any 1893, el creixement dels nous centres no hauria estat possible. L'arribada dels clients es produïa majoritàriament amb tren.

I la comercialització de l'aigua embotellada també utilitzava aquest mitjà de transport per arribar als metges i farmàcies de l'àrea de Barcelona.

Caldes de Malavella té la sort de tenir parada al mateix municipi i coincideix que és el poble que té els establiments i les plantes embotelladores més grans i mésconstituïdes.

Santa Coloma de Farners i Sant Hilari Sacalm necessitaven recollir els clients a l'estació de Sils o d'Hostalric, i aquest fet fa néixer també noves empreses de transport de viatgers. A Sant Hilari Sacalm es crea la empresa de transports de viatgers Hispano Hilarienca que encara existeix avui dia.

A Amer la construcció del tren d'Olot va ser fonamental. No crec que hagués existit l'hotel l'Amer Palatin sense aquesta via de comunicació. Amb el temps es va construir fins i tot una nova parada davant mateix de l'hotel. L'aigua embotellada també es carregava al tren amb unes caixes protegides amb palla.

Impacte econòmic i urbanístic

L'impacte urbanístic és evident, encara avui dia són visibles als diferents pobles les millores. En primer lloc els nous establiments, tant els balnearis, els xalets d'estiuejants com les plantes embotelladores. Tots amb un estil arquitectònic elegant i nou, que va donar peu a que les noves vivendes que es feien en aquella època també copiessin aquesta nova moda.

Noves carreteres i passejos per anar als nous centres. És el cas de Santa Coloma de Farners, Sant Hilari Sacalm i Amer, que tenien els establiments allunyats del nucli urbà.

Millores al clavegueram, aigua potable i carrers. Sobretot a Caldes de Malavella i Sant Hilari Sacalm, el primer perquè tot es desenvolupa al centre mateix de la població i el segon perquè la construcció del nou balneari comporta que el poble creixi amb nous hotels i fondes que s'instal·len al nucli del poble.

Totes aquestes millores eren per tenir els pobles més ben arreglats per als estiuejants:

“En la vila s’organisen diversions y’s melloren els passeig, carrers y fonts, perquè la població es presenti urbana y cuidadosa de lo seu, que la més gran satisfacció pel nostre poble és al de fer més agradosa l’estada en aquesta, dels estiuejadors”. Revista l’Estiuada de Sant Hilari Sacalm, 1908.

Coincideix que als quatre pobles sorgeixen uns noves instal·lacions esportives lligades a aquest nou turisme que no existien: els camps de futbol. I a Santa Coloma de Farners i Caldes de Malavella apareix per primera vegada el tennis i evidentment les pistes necessàries per practicar-lo.

L’economia dels quatre pobles també hi surt guanyant . L’arribada d’aquests nous visitants, provinents la majoria de Barcelona i amb un poder adquisitiu alt, deixava uns ingressos als cafès, a les botigues, als transportistes...etc. I produïa una nova necessitat de treballadors impensable fins aquell moment: cambrers, cuiners, personal de neteja...

Aquests nous oficis van fer canviar hàbits de molts anys. A Caldes de Malavella per exemple tenen documentat que alguns pagesos pagesos van deixar la seva feina de moltes generacions per anar a les plantes embotelladores, esclopers es van fer músics que treballaven als balnearis; als altres pobles la gent hi tenien un sou extra d’estiu que ajudava a les feines que feien habitualment.

Impacte sociocultural

Aquests estiuejants que arriben a la Selva en aquest període també influeixen en la cultura i en la societat més tancada de la nostra comarca. Principalment formen part de la burgesia barcelonina i porten les idees que s’estan posant de moda a la gran ciutat cap als pobles. Trobem des de pintors o aficionats a la fotografia que a través de

les seves pintures o postals donen a conèixer els nostres racons. Potencien l'excursionisme i apareixen les primeres guies per fer rutes (sobretot a la zona de les Guilleries) i ajuden a agafar consciència de protegir els boscos tant per l'estètica com per l'economia:

“.. además de sacrificar la belleza natural (arrancar el bosque, significa), matar el producto con que se sustenta la importante industria corcho-taponera. Nuestra villa es panoràmica, es bellísima, el ornato que completa el cuadro, es sencillamente la Selva extensa, nuestro bosque, inmenso y variado. Decidnos:quitemos el bosque y ¿qué aspecto tendrá la villa? (Joan Viñals, “Riqueza forestal” publicat a la revista Thermas el 1929)

Apareixen revistes locals que es publiquen a l'estiu i passen a ser una eina per transmetre informació i opinions als habitants. Destaquen l'Estiuada de Sant Hilari Sacalm i la Thermas de Santa Coloma de Farners.

“..durant l'estiuada, no serà sols la ciutat que portarà a la montanya les noves ansies deslliuradores; sino que la montanya li retornarà, com en una corrent circulatòria la forsa y l'energia del entusiasmo d'un esperit català jamay adulterat a través de els centúries” Domingo Martí i Julià. Revista l'Estiuada número 2 de 1908.

CONCLUSIONS

Una vegada finalitzat el treball de recerca és bo treure les conclusions finals. D'entrada crec que ha estat un estudi molt interessant i que he assolit els objectius que m'havia proposat quan el vaig iniciar

- **Recerca de la història de *l'Amer Palatin***

És el nucli central del treball i el que he treballat més perquè he combinat els documents familiars amb l'estudi de l'arxiu municipal i la publicació existent al Museu Etnològic d'Amer. El treball aporta dades noves i desconegudes fins ara, que espero que contribueixi en donar a conèixer més aquesta part de la història a la vila d'Amer.

- **Petita història de la meva família**

Estudiar i ordenar els documents familiars també ha estat molt positiu perquè he pogut conèixer una part de la història de la meva família que molt sovint és tema de conversa en els àpats familiars. Encara que el besavi participés pocs anys en l'explotació de l'aigua Amer Palatin és un fet que sempre quedarà gravat en la memòria de la meva família

- **Estudi complet de les aigües mineromedicinales a la Selva**

Ha permès posar *l'Amer Palatin* històricament al costat dels altres balnearis més coneguts i importants i donar a conèixer la seva història. Tan el balneari d'Amer com el dels altres tres pobles, formen part de la història d'aquesta comarca i d'aquest país, Aquests quatre pobles són testimonis d'una forma de vida que avui en dia està pràcticament extingida. Per tant espero que el meu treball pugui ajudar a mantenir viu el llegat de l'època d'esplendor del termalisme i dels balnearis.

- **Coneixement d'una part la comarca de la Selva**

He passat un estiu inoblidable viatjant per la meva comarca amb els meus pares. Aquest treball m'ha permès visitar una part de la comarca de la Selva que desconeixia fins al moment. A tot arreu on he anat m'han rebut amb molta amabilitat i m'han ajudat amb tot el que han pogut.

Per tant crec que, a nivell general, he assolit els objectius que m'havia proposat abans de començar aquest treball. Estic molt satisfet del treball que he fet.

AGRAÏMENTS

Amer

Ajuntament d'Amer

Antoni Domènech i Domenech pels seus coneixements i l'arxiu fotogràfic

Josep Junquera Fusellas per l'arxiu familiar

Santa Coloma de Farners

Carina Planiol, regidora de cultura de l'ajuntament

Domènec Campeny (Balneari Termes Orion)

Arxiu històric comarcal de la Selva per l'arxiu fotogràfic de Santa Coloma de Farners

Consell Comarcal de la Selva (serveis de GIS) per l'elaboració del mapa de situació

Sant Hilari Sacalm

Robert Fauria Danés, alcalde de Sant Hilari Sacalm

Josep Maria de Ribot i Mundet (Balneari de la Font Picant)

Museu de les Guillerries

Caldes de Malavella

Salvador Balliu, alcalde de Caldes de Malavella

Josep Casas, expert en història de Caldes de Malavella

I Jordi Clarà Iglesias, per ajudar-me en el disseny de la portada.

Al meus pares pel suport que m'han donat i per haver-me acompanyat a les diferents visites als pobles.

I un agraïment especial a Josep Brugada, el meu tutor d'aquest treball de recerca, pel seguiment i assessorament que en tot moment ha realitzat.

BIBLIOGRAFIA

FERRER Joan; GAY Josep-Víctor; *Balnearis i aigües minerals*, Quaderns de la Revista de Girona 105.

PUIGVERT Joaquim M. ; *Les colònies d'estiuejants* Revista de Girona 215.

GRAU J. M. T. ; MESTRE J. : R. PUIG. *Santa Coloma de Farners*, Quaderns de la Revista de Girona 73.

FABRE Jaume; *Aigües Minerals*, Diari LA VANGUARDIA dia Divendres 25 de Març de 2011.

MUSEU ETNOLÒGIC d'AMER; AJUNTAMENT d'AMER. *Amer Palatín. Les fonts de la memòria*. Catàleg I-II

BORRELL i SABATER Miquel; *El Balneari Termas Orión*, publicat l'any 1999 per Termas Orión.

AJUNTAMENT de CALDES DE MALAVELLA; S.A. VICHY CATALAN. *Caldes de Malavella " Manantial de Catalunya"*.

MUSEU GUILLERIES. Sant Hilari Sacalm, *Història de fonts i aigua*.

CARULLA Jordi. *Catalunya en 100 Cartells*, publicat l'any 1994 per PosterMil S.L.

ENCICLOPÈDIA CATALANA.

- *Webs:*

<http://www.wikipedia.org>

<http://www.trenolot.cat>

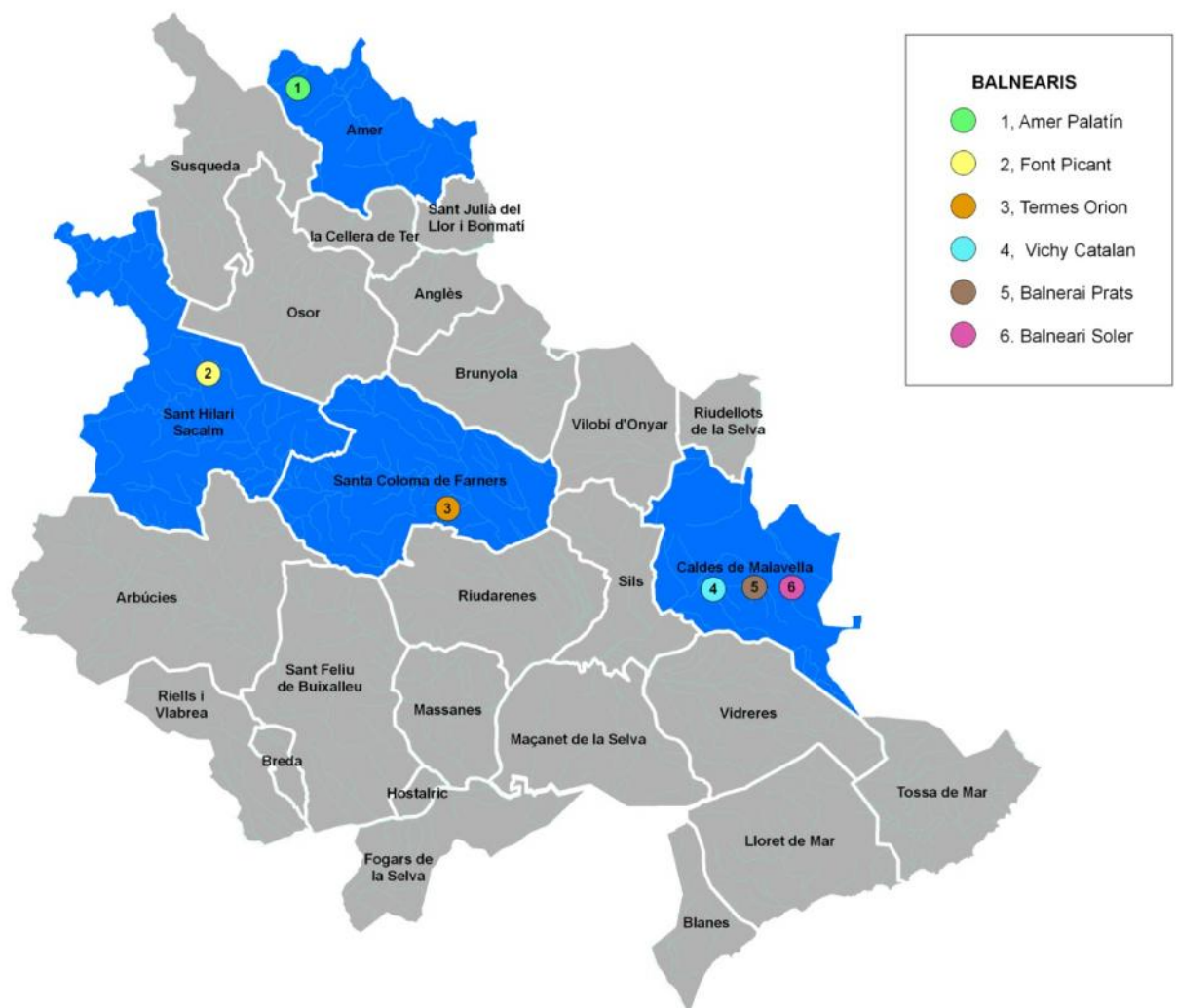
- *Institucions:*

Arxiu Municipal d'Amer

Arxiu particular de la família Junquera

ANNEXOS

MAPA DE SITUACIÓ

VOCABULARI

Deu: és un indret on l'aigua brolla de la terra o entre les roques. Pot ser permanent o temporal. S'origina en la filtració d'aigua de pluja que penetra en una àrea i emergeix en una altra de menor altitud. Aquestes surgències solen ser abundants en relleus càrstics.

Les aigües:

Minerals: aigües microbiològicament pures, que tenen el seu origen en la capa freàtica o jaciment subterrani i que es diferencien de la resta d'aigües potables per la seva puresa original, pel seu contingut en minerals, oligoelements i altres components, i en algunes ocasions, per determinats efectes a la salut (definició segon la Directiva 80/777/CEE).

Mineromedicinals: són aquelles aigües que tenen qualitats terapèutiques comprovades en el lloc on brollen. No poden ser sotmeses a cap tractament i han de passar directament de la deu a l'ampolla. A l'etiqueta han de portar les dades de l'anàlisi química.

Minero-naturals: no tenen qualitats terapèutiques però se'ls atribueixen qualitats diürètiques o de complement dietètic. També han de passar directament de la deu a l'ampolla.

Termals: és aquella que per causa natural, brolla d'una font a una temperatura superior, almenys 5°C, de la mitjana anual del medi ambient que l'envolta. Les aigües termals són, doncs aigües naturals amb una temperatura de surgència elevada. Porten substàncies minerals dissoltes i normalment posseeixen propietats terapèutiques.

De deu: poden ser sotmeses a tractament en envasar-les i no poden portar a l'etiqueta informació sobre l'anàlisi de l'aigua ni atribuir-los-hi propietats medicinals.

Potables preparades: poden ser de qualsevol procedència, tractades per garantir-ne la potabilitat i treure'n gustos desagradables.

Les fonts:

Fonts pudoses o pudentes: són aquelles fonts de les quals en brolla aigua sulfurosa (popularment es diu que fan olor d'ous podrits). Des de molt antic se'ls atribueix virtuts guaridores de malalties de la pell. Normalment brollen a una temperatura d'entre vint i trenta graus.

Fonts picants: són aquelles que tenen aigua amb presència de gas carbònic, en quantitats que poden variar molt d'una a l'altra. La presència de calci, ferro que tenen també serveix per definir la seva qualitat.

“Ous podrits”: és l'olor que fa l'aigua que conté àcid sulfhídric perquè, en discórrer sota terra, ha estat en contacte amb minerals de sofre. El sulfhídric és un gas molt volàtil que en sortir l'aigua a la superfície, es dispersa tot seguit per l'atmosfera i això fa que se senti la mala olor.

Balneari: La paraula balneari prové del mot llatí *balneae -arum* (banys) que derivà en *balineae -arum* (establiment de banys), és un lloc dedicat al repòs i la curació de tot tipus de malts a través de la utilització de les aigües, sobretot les termals i minerals, amb un edifici per a l'hospedatge.

Hidroteràpia: és una disciplina que s'engloba dins de la fisioteràpia i es defineix com l'art i la ciència del tractament de malalties i lesions per mitjà de l'aigua. En els seus múltiples i variades possibilitats (piscines, dolls, banys, bafs...) la hidroteràpia és una valuosa ferramenta per al tractament de molts quadres patològics, com a traumatismes, reumatismes, digestius, respiratoris o neurològics.

DOCUMENTS

Comisión Provincial
de
Gerona

Núm. 5938
Sección .....

La Comisión provincial, en sesión del día 10 del corriente mes, en méritos de la comprobación a los manantiales de aguas minerales de la provincia, practicada en cumplimiento de acuerdo de la Corporación, acordó aprobar la liquidación del importe del arbitrio correspondiente al pasado ejercicio de 1928 y primer semestre de 1929, del manantial de su propiedad, que según declaración por V. presentada, es como sigue:

Botellas expedidas en el año 1928.....	28.084	
id. id. en el 1º semestre de 1929.....	14.020	
		<u>42.104</u>

que a razón de cinco céntimos de peseta, por botella de litro, importa el arbitrio..... 2.105'20

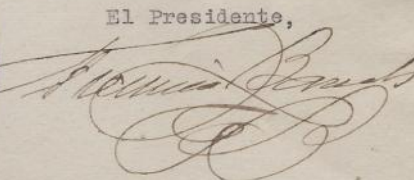
A deducir lo satisfecho a la Diputación en iguales periodos: 1º trimestre 1928.. 68'75

2º id. de id.....	127'50	
3º id. de id.....	171'05	
4º id. de id.....	66'25	
a ingresar 1º id. de 1929.....	77'50	<u>511'05</u>

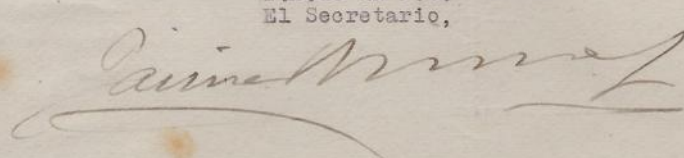
Líquido a satisfacer a la Diputación..... 1.594'15 pesetas, cuya cantidad ingresará V. en Caja provincial dentro el plazo legal voluntario que señala la Instrucción.

Dios guarde a V. muchos años.

Gerona, 13 de septiembre de 1929.

El Presidente,

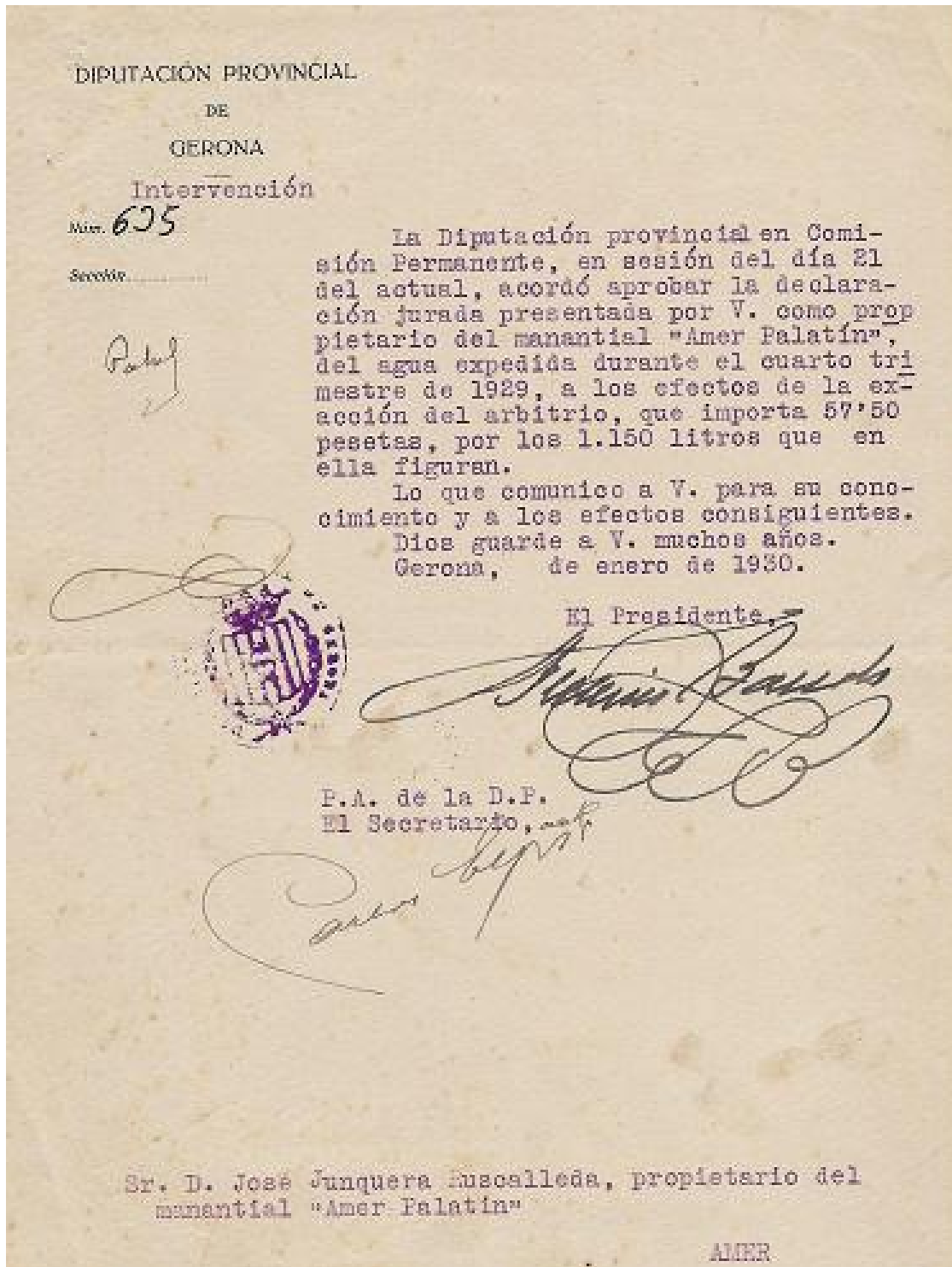

P.A. de la C.P.
El Secretario,

Sr. D. José Junquera Rusalleda, propietario del manantial "Amer Palatín"

Arxiu Familiar.

Document 1.

Arxiu familiar.

Document 2.

GOVERN DE LA GENERALITAT
DE CATALUNYA

COMISSARIA DELEGADA A GIRONA

Núm. 841

Secció Intervenció.

Aquesta intervenció té a bé recordar-vos que, segons els preceptes de les vigents ordenances provincials, veniu obligat a presentar les declaracions jurades d'aigua mineral embotellada en el segon trimestre d'enguany, dintre els primers 15 dies de l'actual mes de Juliol.

Vos prego tingueu ben presents les instruccions que en maintes voltes vos han sigut trameses i redacteu amb tota cura i fidelitat les esmentades declaracions per tal d'evitar-vos inspeccions i penyoraments que en cas contrari me veuria obligat a disposar.

Visqueu molts anys.

Girona 1 de Juliol de 1931.

L' Interventor,

Sr. Josep Junquera Rusalleda. Arrendatari del manantial Amer Palatin. Amer.

Arxiu Familiar.

Document 3.

1946

GOVERN DE LA GENERALITAT
DE CATALUNYA

COMISSARIA DELEGADA A GIRONA

Núm. 2246
Secció Intervenció

La Comissaria en data 30 de juny ppsat.
acordà lo següent :

«Vista la declaració jurada que presenta el Sr. Josep Junquera Ruscallada, arrendatari de la Font «Amer Palatin» dels litres d'aigua embotellada i facturada durant el segon, tercer i quart trimestres de 1931 i del primer trimestre d'enguany. — Ates que segons la esmentada declaració en el segon trimestre de 1931 foren embotellats 4.525 litres ; en el tercer trimestre 1.250 litres; en el quart, 300 litres; i en el primer trimestre d'enguany 475 litres, qual import respectivament es de 231'25, 62'50, 15'—, i 17'75 pessetes, segons la Tarifa establerta per l'Ordenança nº9 vigent. — Atenent que l'arrendatari de la Font «Amer Palatin» es troba en descobert del pagament de les liquidacions corresponents als quatre trimestres de l'any 1930, qual import es de pessetes 426'25, primer trimestre de 1931, d'import 478'25, i liquidacions rectificades i rèssecs d'anys anteriors per un total de 2.377'70 pessetes; o sigui, un total liquidat de 3.282'20 pessetes. — Atenent que comparades aquestes declaracions amb les corresponents als trimestres d'anys anteriors no existeixen diferències remarcables pel que poden acceptar-se les dades donades per l'arrendatari de aquella Font. — La Comissaria acorda aprovar la declaració jurada presentada pel Sr. Josep Junquera, arrendatari de l'aigua «Amer Palatin», corresponent als tres últims trimestres de 1931 i primer d'enguany i donar-li un plaç de 15 dies per a que faci efectiu l'import de totes les quantitats que resten pendents de pagament i que es detallen a continuació :

	<u>Ptes.</u>
Ròssec de liquidació rectificada corresponent a l'any 1929 i 4 rt, trimestre de 1929	2.377'70
quatre trimestres de 1930	426'25
primer trimestre de 1931	478'25
segon " "	231'25
tercer " "	62'50
quart. " "	15'
primer " " 1932	17'75
Total	3.608'70

Lo que vos comunico pel vostre coneixament i efectes.

Visqueu molts anys.
Girona 9 de juliol de 1932
El Comissari,

P. Al. Jacques Junquera
El Secretari

Sr. Josep Junquera, arrendatari de la Font «Amer Palatin»

Arxiu Familiar.

Document 4.

Capsa 516 Sr. Pi: dict sentid agra 15/09/1909 (2) 47
 font picant.

En la villa de Amer, a veintidos de Septiembre de mil no
 veientos nueve. Reunidos los señores del Ayuntamiento, en su
 nombre al margen se expresan, en sus haberes constitucionales,
 objeto de celebrar sesion ordinaria, bajo la presidencia
 del Sr. Alcalde constitucional, D. Jose Oliveras Bañes, quien
 siendo las once horas, declaro abierta la sesion, leyendo
 el acta de la anterior, que fue aprobada.

Se da lectura a una solicitud firmada por D. Isidro de
 nedra, D. Juan Bustins, D. Francisco Colpinet y D. Pedro Busio e
 suplica de que el Ayuntamiento requiera a D. Jose Bolera
 para que exhiba y permita testimoniar el documento pre
 do que D. Augusto Pi firmo y entrego sobre el derredor de
 vintinueve de la fecha pedida del Sr. Bolera a favor de
 unidas de tener y requiera tambien a D. Francisco Salen
 y D. Lorenzofarriga para que digan si intervinieron en
 ganancia de tal documento y otro que autorizo el Sr. Bolera
 persona, señor Boqueta, sobre el indicado particular. El Ay
 tamiento acuerda que tanto la leida solicitud, como la a
 se dio cuenta en sesion de otra del actual y son a la Comesa
 de Gobernacion para que en vista de ellos practique el pidi
 de informacion y emita informe sobre los extremos en el
 congnado.

Se da lectura a una instancia de D. Pedro Suelina, pidiendo
 permiso para colocar una bota balconera en el balcon del p
 mer piso de la casa que posee en la calle de St. Miguel, de a
 da conceder el permiso solicitado, dispensandole la obligac
 de colocar aceras por ser la calle sumamente estrecha, pero p
 do los arbitrios municipales establecidos.

Se lee una comunicacion de la Tesoreria de Hacienda
 de la provincia comunicando al Ayuntamiento con la
 responsabilidades legales, si por todo el presente mes nose
 gora el importe del tercer trimestre de consumos de esa
 Ayuntamiento a cuerdos y queda enterado.

Para percibir la cantidad de quinientas pesetas q
 el Ayuntamiento tiene en depósito en la Tesoreria de

Señores
 Oliveras
 Torrent
 Pont
 Font
 Junquera
 Ribrozent

Arxiu Municipal Amer.

Document 5.

merced, D. Juan Bustins, D. Francisco Gypinet y D. Pedro Bueso, ratificándose a la que firmaron con otros vacios vecinos, pidiendo la conservación de la servidumbre pública del agua picañete del Bolome y dando conocimiento de la existencia de pruebas para el efecto de la reclamación. Se retiró el Sr. Frank por tratarse de un asunto que afecta a su pariente, D. José Bolome. Resultando número bastante de benejales, se suspende el tratar de la instancia hasta la próxima sesión. Entra el Sr. Frank.

Al Sr. Presidente da cuenta que para alojar la fuerza del Regimiento de Infantería de la 1.ª constitución en el antiguo salinoteo hubo de facilitarle paga para sobre ella hacer, que importaría treinta y siete pesetas, cuya cantidad no puede comprarse en la cuenta de suministros y pide que se acuerde su abono del concepto de imprevistos del presupuesto. Así lo acuerda el Ayuntamiento, pero que se verda la paga que ha resultado utilitaria para un su producto disponible el importe de la facilitada.

Habiendo comunicado la Jefatura de Obras públicas de la provincia que devolviera las quinientas pesetas que el Ayuntamiento tiene depositadas, se acuerda autorizar al benejale Miguel Font aquella suma, pudiendo firmar cualquier documento que sea necesario para obtenerla.

Se levanta la sesión, de que certifico.

José Olivero Miguel Font
 José Font José Font
 José Font Lorenzo Font

ELS BALNEARIS DE CATALUNYA

1. ALCARRÀS(Segrià)
Balneari d'Alcarràs.
2. AMER (La Selva)
Balneari Amer Palatín.
3. ARENYS DE MAR (MARESME)
Balneari Lloberas
Balneari Monte Calvario
4. Aristot (Alt Urgell)
Els Banys de Sant Vicenç.
5. ARTIES (Val d'Aran)
Banys d'Arties.
6. BANYOLES (Pla de l'Estany)
La Puda.
7. BENIFALLET (Baix Ebre)
Balneari Cardó.
8. CALDES DE BOÍ (Alta Ribagorça).
Balneari Hotel Caldes.
Balneari Hotel Manantial Caldes.
9. CALDETES (Maresme)
Balneari Titus.
Banys Municipals.
Hotel Colón.
10. CALDES DE MALAVELLA (La Selva)
Balneari Prats.
Balneari Soler.
Balneari Vichy Catalan.
11. CALDES DE MONTBUI (Vallés Occidental)
Balneari Broquetes.
Balneari Forns.
Balneari rius.
Balneari Solà.
Balneari Termes la Salut.
Balnearis Termes Victòria.
Banys dell Remei.
12. CAMPANY (Alt Empordà)
Balneari de la Mercé.
13. ESPARREGUERA (Baix Llobregat)
La Puda de Montserrat.

-
14. L'ESPLUGA DE FRANCOLÍ (Conca de Barberà)
Balneari Vil·la Engràcia.
15. GANDESA (Terra Alta)
Balneari de la Fontcalda.
16. LA GARRIGA.
Balneari Blancafort.
Termes Victòria.
17. LÉS (Val d'Aran)
Banhs de Lés.
18. LLES (Baixa Cerdanya)
Balneari Senillers.
Balneari Caldes de Músser.
19. RIBES DE FRESER (Ripollès)
Balneari Montagut.
20. SANT FELÍU DE GUÍXOLS.
Banys de Sant Telm.
21. SANT HILARI SACALM (La Selva)
Balneari de la Font Picant
(Hotel Martín)
22. SANTA COLOMA DE FARNERS
(La Selva)
Termes Orión.
23. TONO (Osona)
Balneari Codina.
Balneari Roqueta.
Balneari Ullastres.
24. TREDÓS (Val d'Aran)
Banys de Tredós.
25. VALLBONA DE LES MONGES (Urgell)
Balneari Aigua de Rocallaura.
Balneari Hotel Rocallaura.
26. VALLFOGONA DE RIUCORB
(Segarra)

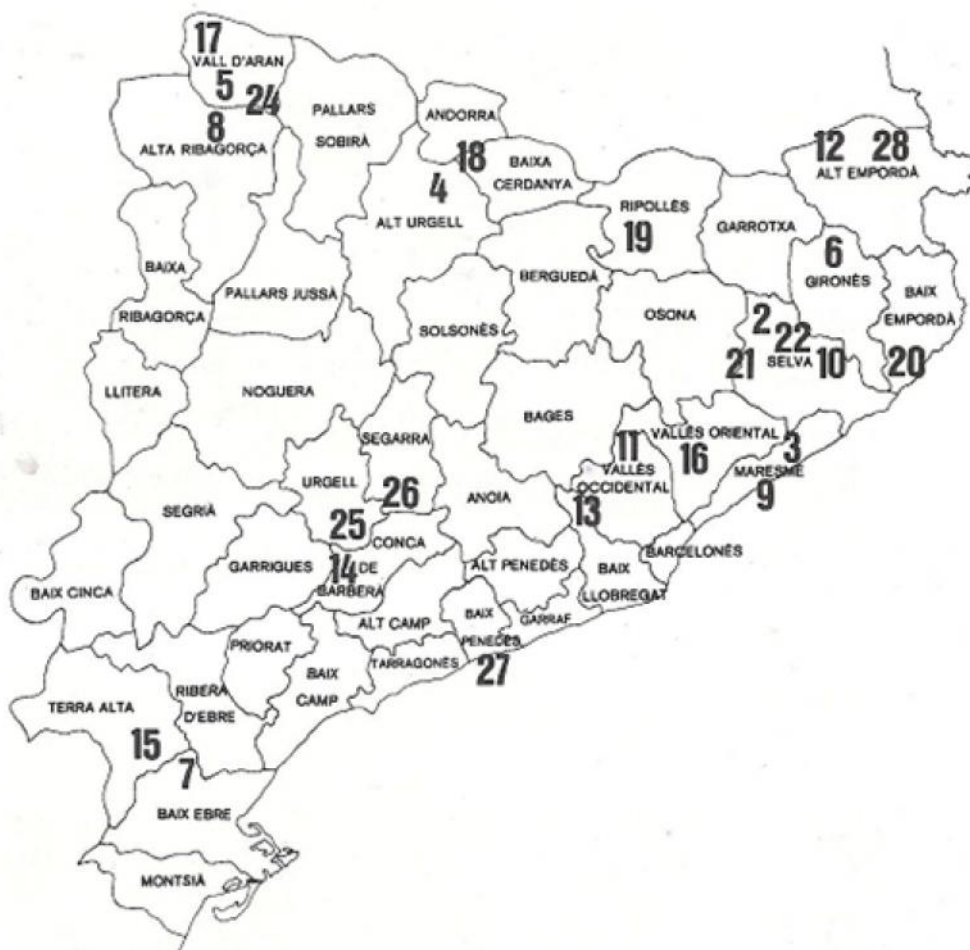
Balneari de Vallfogona.

28. VILAJUÏGA (Alt Empordà)

27. EL VENDRELL (Baix Penedès)

Balneari Vilajuïga.

Balneari Brisamar.

ALBUM FOTOGRÀFIC

Estiu 2011